

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

เรื่อง การส่งเสริมศักยภาพของไทยต่อความร่วมมือ
ไตรภาคีด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืนในกรอบ
สหประชาชาติ : กรณีศึกษาโครงการของมูลนิธิ
แม่ฟ้าหลวงในอัมมานิสถาน

จัดทำโดย นางสาวศิริพร ชัยมงคล
รหัส 2017

รายงานนี้เป็นส่วนหนึ่งของการฝึกอบรม
หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 2 ปี 2553
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
ลิขสิทธิ์ของกระทรวงการต่างประเทศ

รายงานการศึกษาส่วนบุคคล
(Individual Study)

**เรื่อง การส่งเสริมศักยภาพของไทยต่อความร่วมมือไตรภาคี
ด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืนในกรอบสหประชาชาติ :
กรณีศึกษาโครงการของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงในอัครนิสถาน**

จัดทำโดย นางสาวศิริพร ชัยมงคล
รหัส 2017

หลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 2 ปี2553
สถาบันการต่างประเทศเทวะวงศ์วโรปการ กระทรวงการต่างประเทศ
รายงานนี้เป็นความคิดเห็นเฉพาะบุคคลของผู้ศึกษา

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร

ประเทศไทยเป็นประเทศกำลังพัฒนาที่ได้ปรับเปลี่ยนบทบาทจากผู้รับความช่วยเหลือเป็นผู้เริ่มให้ความช่วยเหลือตามความเหมาะสม และมีความสัมพันธ์กับประเทศพัฒนาแล้วและองค์การระหว่างประเทศในฐานะหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนา

ในกระบวนการพัฒนาของประเทศไทยนั้น มีการปรับปรุงกระบวนการที่มีได้มุ่งเน้นเฉพาะการพัฒนาให้ทัดเทียมกลุ่มประเทศตะวันตกทางด้านเศรษฐกิจแต่เพียงอย่างเดียว เนื่องจากตระหนักว่าการพัฒนาเช่นนั้นก่อให้เกิดช่องว่าง และเสียสมดุลทางโครงสร้างสังคมและสิ่งแวดล้อมรัฐบาลจึงได้น้อมนำแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวด้านปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมาปรับและประยุกต์ใช้ในการพัฒนาอย่างค่อยเป็นค่อยไป เพื่อให้การพัฒนามีความยั่งยืน

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวทรงริเริ่ม และใช้หลักปรัชญาพอเพียงกับการพัฒนาเพื่อประโยชน์สุขของปวงชนชาวไทยมาตลอดระยะเวลากว่า 60 ปี แห่งการครองราชย์ โดยมีโครงการตามแนวพระราชดำริเพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ในกรณี สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีได้ทรงนำแนวทางการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการพัฒนาชีวิตชาวไทยภูเขาทางภาคเหนือซึ่งส่วนใหญ่ทำไร่เลื่อนลอย และปลูกฝิ่นยังชีพมากกว่า 40 ปี มาปรับใช้และเริ่มดำเนินโครงการพัฒนาออยตุง ภายใต้การดำเนินงานของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงตั้งแต่ปี 2531 จนเป็นผลสำเร็จและเป็นที่ยอมรับของนานาประเทศรวมทั้งสำนักงานควบคุมยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Office on Drugs and Crime - UNODC)

นอกจากนั้น โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme - UNDP) ได้สำนึกในพระปรีชาสามารถและพระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวในการพัฒนาคุณภาพชีวิตและความเป็นอยู่ของพสกนิกรไทย จึงได้ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์ของโครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP Human Development Lifetime Achievement Award) เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2549

มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงได้เริ่มนำความเชี่ยวชาญในการดำเนินโครงการด้านพัฒนาอย่างยั่งยืนตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ที่มีจุดเด่นที่เริ่มต้นด้วยการพัฒนาคน และการแก้ปัญหาที่รากฐาน การพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน โดยคำนึงถึงปัจจัยแวดล้อมทุกด้านเพื่อให้การพัฒนานั้นมีความยั่งยืน โดยการขยายผลในต่างประเทศตั้งแต่ปี 2545 โดยได้รับเงินสนับสนุนจากรัฐบาลไทย UNODC และรัฐบาลต่างประเทศอื่น ๆ ซึ่งนอกจากจะเป็นการเผยแพร่พระราชกรณียกิจของทั้งสองพระองค์ในด้านการพัฒนาให้เป็นที่ประจักษ์ของนานาชาติแล้ว ยังเป็นการเพิ่มบทบาทของประเทศไทยในการเป็นผู้เริ่มให้ความช่วยเหลือด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน สอดคล้องกับนโยบายขององค์การสหประชาชาติ ในด้าน

การจัดความยากจนเพื่อให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals - MDGs)

ยุทธศาสตร์ความร่วมมือไตรภาคีของไทย เน้นการส่งเสริม และสนับสนุนบทบาท และขีดความสามารถของผู้เชี่ยวชาญ อาสาสมัครและสถาบันของไทยสู่สากล ส่งเสริมแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง และการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนา

กรณีศึกษาโครงการของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงในอัมพณีสถานนี้ เป็นการประเมินและวิเคราะห์การดำเนินโครงการเพื่อแสดงให้เห็นถึงการดำเนินการตั้งแต่การเริ่ม “รับฟัง” และ “เรียนรู้” ปัญหาของพื้นที่ที่จะเข้าไปพัฒนามนหลักการพัฒนาตามแนวพระราชดำริ คือ เข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา โดยเริ่มต้นจากการพัฒนาคน ฝึกอบรม และชี้แนวทางตลอดจนจัดระบบโครงสร้างการพัฒนาเพื่อช่วยให้พวกเขาช่วยตัวเอง การจัดตั้งธนาคารกะ ปิ่นฟูปศุสัตว์ทำให้ชาวบ้านที่เข้าร่วมโครงการมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น ขยายผลจัดตั้งเป็นสมาคมเจ้าของกะ ผู้ได้รับการกู้ยืมกะ และทีมสัตว์บาลเคลื่อนที่ เป็นการพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน ทำให้เกิดความมั่นคงสามารถยืนอยู่ได้ด้วยตนเอง อีกทั้งยังมีโครงการต่อยอดสร้างมูลค่าเพิ่มจากผลิตภัณฑ์กะ ในด้านการปั่นด้าย การฟอกหนัง และการตัดขนกะให้ได้คุณภาพสูง ซึ่งนับว่าเป็นการพัฒนาอย่างครบวงจร

ดังนั้น รัฐบาลควรส่งเสริมศักยภาพความร่วมมือไตรภาคีด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืนในกรอบสหประชาชาติ และสนับสนุนในองค์กรที่มีความพร้อมดังเช่น มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงได้เข้าไปดำเนินโครงการพัฒนาอย่างยั่งยืนให้มากขึ้น เพื่อประโยชน์ทั้งในแง่การดำเนินความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ การใช้ความช่วยเหลือในรูปแบบใต้ – ใต้ (South – South Cooperation) และในฐานะที่ประเทศไทยมีพันธกรณีต่อคำประกาศแห่งสหัสวรรษ (Millennium Declaration) ในการนำพาประเทศและให้ความช่วยเหลือประเทศที่ยากจนให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals - MDGs) ภายในปี 2558

กิตติกรรมประกาศ

การทําศึกษาวิจัยเรื่องการส่งเสริมศักยภาพของไทยต่อความร่วมมือไตรภาคีในกรอบสหประชาชาติ : กรณีศึกษาโครงการของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงในอํฟกานิสถานนี้ ผู้เขียนได้รับแรงบันดาลใจจากความมุ่งมั่นและทุ่มเทในการทำงานของ ม.ร.ว. คณิตดา ศิสกุล เลขาธิการมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์ ในการนํารูปแบบการดำเนินโครงการตามแนวพระราชดำริไปขยายผลในต่างประเทศ ซึ่งนับว่าเป็นการเผยแพร่พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีในด้านการพัฒนาให้เป็นที่ประจักษ์ในระดับนานาชาติ

ขอขอบคุณผู้บังคับบัญชา เอกอัครราชทูตผู้แทนถาวร นครซิด สิงหนสิน ที่สนับสนุนและอนุญาติให้ผู้เขียนเข้ารับการอบรมหลักสูตรนักบริหารการทูต รุ่นที่ 2 ขอขอบคุณเพื่อนร่วมงานที่คณะผู้แทนถาวรฯ ณ นครนิวยอร์ก ทุกคนที่รับภาระงานแทนในช่วงที่ผู้เขียนเข้ารับการอบรมโดยเฉพาะคุณพรพรม เพ็ชรคล้าย คุณมัทนีย์ แก้วปัญญา คุณพิรพงษ์ พิมลวิชากิจ และคุณศิริธร ไวยรัชพานิช ขอขอบคุณผู้แทนถาวร จักรกฤษณ์ ศรีวลี ที่ปรึกษา อรุณดี ศรีภิรมย์ และคุณจกั๊กแสงชัย ที่ช่วยให้ความเห็นต่อหัวข้อการศึกษาวิจัยและขอบคุณ คุณศรีพันธ์ จันทรรักคะ ที่เป็นธุระในการสมัครเข้ารับการอบรม

รายงานการศึกษาวิจัยนี้ได้รับความกรุณาจากเอกอัครราชทูต ดร.สมเกียรติ อริยปรัชญา ในการให้คำปรึกษา ศาสตราจารย์ ดร.อนุสรณ์ ลิมมณี และรองศาสตราจารย์ ดร.พลภัทร บุราคม ในการให้คำแนะนำระเบียบวิธีวิจัยและข้อคิดเห็นที่เป็นประโยชน์

ผู้เขียนขอขอบคุณ ม.ร.ว. คณิตดา ศิสกุล คุณณรงค์ อภิชัย ม.ล. ศิษนันดา ศิสกุล คุณ Jane Holloway และคุณสลักจิต มั่นธรรมรักษา จากมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง คุณปัทมา อินโต จากสำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ กระทรวงการต่างประเทศ คุณชนพ ปัญญาพัฒนากุล และคุณรัชสิทธิ์ ประสิทธิ์รัตน์ จากกรมองค์การระหว่างประเทศ ในการให้สัมภาษณ์และให้ข้อมูลที่เป็นประโยชน์ในการจัดทำรายงานการศึกษาวิจัย

รายงานการศึกษานี้จะเสร็จสมบูรณ์มิได้ หากไม่ได้รับความช่วยเหลือจากคุณปรารักษ์ทิพย์ ขะวงษ์ คุณพงษ์พัฒน์ ศรีโชค และคุณพิชชาอร นุกิจ ที่ช่วยพิมพ์และจัดรูปแบบให้ถูกต้องตามที่สถาบันเทวะวงศัวโรปการกำหนด

ท้ายสุด ขอขอบคุณเจ้าหน้าที่สถาบันเทวะวงศัวโรปการทุกคนที่ทำงานอย่างขันแข็งเพื่อให้หลักสูตรการอบรมครั้งนี้ผ่านไปด้วยดี

สารบัญ

หน้า

บทสรุปสำหรับผู้บริหาร	ง
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	๗
สารบัญตาราง	ฅ
สารบัญแผนภูมิ	ญ
สารบัญภาพ	ฎ
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ภูมิหลังความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
1.1.1 ความสำคัญของความร่วมมือไตรภาคีกับสหประชาชาติ	1
1.1.2 ภูมิหลังของการดำเนินโครงการพัฒนาอย่างยั่งยืนของมูลนิธิ แม่ฟ้าหลวง	1
1.1.3 ความเป็นมาของการให้ความช่วยเหลือแก่อัฟกานิสถาน	4
1.2 วัตถุประสงค์	5
1.3 ขอบเขตการศึกษา วิธีการดำเนินการศึกษา และระเบียบวิธีการศึกษา	6
1.4 ประโยชน์ที่จะได้รับจากการศึกษา	6
1.5 นิยามเชิงปฏิบัติการ และนิยามศัพท์	6
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง	8
2.1 แนวคิด	8
2.2 ทฤษฎี	9
2.2.1 หลักการประเมิน CIPP	9
2.1.2 ระยะเวลาของการประเมิน	9
2.1.3 ตัวชี้วัดความสำเร็จ	10
บทที่ 3 ผลการศึกษา	12
3.1 ความร่วมมือไตรภาคี	12
3.1.1 นโยบายความร่วมมือไตรภาคี	12
3.1.2 หลักการของความร่วมมือเพื่อการพัฒนาแบบไตรภาคี	15

	3.1.3 การสนับสนุนมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงในการดำเนินโครงการ ความร่วมมือไตรภาคีด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน	16
	3.2 ศักยภาพของความร่วมมือกับสหประชาชาติด้านการพัฒนา	18
	3.3 กรณีศึกษาโครงการของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงในอัมมานิสถาน	19
	3.3.1 ความเป็นมาของความร่วมมือกับรัฐบาลเบลเยียม	19
	3.3.2 การดำเนินโครงการธนาคารแกะ (A4 sheep Bank Project)	25
	3.3.3 การประเมินโครงการธนาคารแกะ	31
บทที่ 4	สรุปและข้อเสนอแนะ	42
	4.1 สรุปผลการศึกษา	42
	4.1.1 หลักการดำเนินโครงการของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง	42
	4.1.2 การดำเนินโครงการธนาคารแกะ	42
	4.2 ข้อเสนอแนะ	43
	4.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย	43
	4.2.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการ	43
	บรรณานุกรม	44
	ประวัติผู้เขียน	46

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 งบประมาณที่กระทรวงต่างประเทศให้การสนับสนุนมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงใน ปีงบประมาณ 2551-2553	17
ตารางที่ 2 รายละเอียดชาวบ้านที่ได้รับการกู้ยืมจากธนาคารแกะ	38

สารบัญแผนภูมิ

ตารางแผนภูมิที่ 1	แผนภูมิโครงการธนาคารแกะ	27
ตารางแผนภูมิที่ 2	แผนภูมิวงจรผลิตภัณฑ์จากแกะในปัจจุบัน	29
ตารางแผนภูมิที่ 3	แผนภูมิโครงการธนาคารแกะภายใต้การดำเนินโครงการ ของกระทรวงพาณิชย์ชนบทในอนาคต	30

ภาพที่ 1	นาย Armand De Decker รัฐมนตรีด้านความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของเบลเยียม ลงนามความตกลงในการสนับสนุนเงิน 700,000 ยูโร แก่มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง	20
ภาพที่ 2	นาย Mohammed Eshan Zia รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงฟื้นฟูและพัฒนาชนบท อัฟกานิสถานและคณะคุณาน ณ โครงการคอดยุง	20
ภาพที่ 3	คณะผู้แทนอัฟกานิสถานที่เข้าร่วมการประชุม IPA เยี่ยมชมการปลูกป่าที่บ้านเทอดไทยคอดยุง	21
ภาพที่ 4	ม.ร.ว. คึกฤทธิ์ ปราโมช ร่วมหารือกับคณะจากอัฟกานิสถาน ในการประชุม IPA ที่คอดยุง	22
ภาพที่ 5	บรรยากาศของการหารือ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นใน การประชุม IPA ที่คอดยุง	22
ภาพที่ 6	นายกันตธีร์ ศุภมงคล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เป็นประธานเปิดการประชุม IPA เมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2549	23
ภาพที่ 7	นาย Antonio Mario Costa รองเลขาธิการสหประชาชาติ และผู้อำนวยการบริหารของ UNODC กล่าวถ้อยแถลงใน พิธีเปิดการประชุม IPA เมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2549	23
ภาพที่ 8	นาย Mohammed Eshan Zia รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงฟื้นฟู และพัฒนาชนบทอัฟกานิสถานและนาย Atta Mohammed Noor ผู้ว่าราชการจังหวัด Balkh ร่วมกันเป็นประธานเปิดโครงการ ธนาคารแกะ	25
ภาพที่ 9	การตัดขนแกะด้วยมือ	29
ภาพที่ 10	การตากหนังแกะให้แห้งโดยวิธีธรรมชาติ	29
ภาพที่ 11	เจ้าหน้าที่ของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงพักแรมในเต็นท์ระหว่าง การลงพื้นที่ในจังหวัดBalkh	35
ภาพที่ 12	เจ้าหน้าที่ของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงหารือกับผู้นำท้องถิ่นเพื่อ รับฟังปัญหา	35
ภาพที่ 13	เจ้าหน้าที่ของโครงการธนาคารแกะสัมภาษณ์เจ้าของแกะ	36
ภาพที่ 14	จดหมายจากชาวบ้านที่เข้าร่วมโครงการ	39

ภาพที่ 15 จดหมายจากนายอำเภอ Dehdadi	40
ภาพที่ 16 จดหมายจากผู้อำนวยการกรมการเกษตร ชลประทาน และปศุสัตว์	41

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 นาย Armand De Decker รัฐมนตรีด้านความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของเบลเยียม ลงนามความตกลงในการสนับสนุนเงิน 700,000 ยูโร แก่มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง	20
ภาพที่ 2 นาย Mohammed Eshan Zia รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงฟื้นฟูและพัฒนาชนบท อัฟกานิสถานและคณะคุณงาน ณ โครงการคอดยุง	20
ภาพที่ 3 คณะผู้แทนอัฟกานิสถานที่เข้าร่วมการประชุม IPA เยี่ยมชมการปลูกป่าที่บ้านเทอดไทย คอดยุง	21
ภาพที่ 4 ม.ร.ว. คชินัดดา คชกุล ร่วมหารือกับคณะจากอัฟกานิสถานในการประชุม IPA ที่คอดยุง	22
ภาพที่ 5 บรรยายภาพของการหารือ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการประชุม IPA ที่คอดยุง	22
ภาพที่ 6 นายกันตธีร์ ศุภมงคล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เป็นประธาน เปิดการประชุม IPA เมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2549	23
ภาพที่ 7 นาย Antonio Mario Costa รองเลขาธิการสหประชาชาติ และผู้อำนวยการบริหาร ของ UNODC กล่าวถ้อยแถลงในพิธีเปิดการประชุม IPA เมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2549	23
ภาพที่ 8 นาย Mohammed Eshan Zia รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงฟื้นฟูและพัฒนาชนบท อัฟกานิสถานและนาย Atta Mohammed Noor ผู้ว่าราชการจังหวัด Balkh ร่วมกัน เป็นประธานเปิดโครงการธนาคารแกะ	25
ภาพที่ 9 การตัดขนแกะด้วยมีด	29
ภาพที่ 10 การตากขนแกะให้แห้งโดยวิธีธรรมชาติ	29
ภาพที่ 11 เจ้าหน้าที่ของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงพักแรมในเต็นท์ระหว่างการลงพื้นที่ในจังหวัดBalkh	35
ภาพที่ 12 เจ้าหน้าที่ของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงหารือกับผู้นำท้องถิ่นเพื่อรับฟังปัญหา	35
ภาพที่ 13 เจ้าหน้าที่ของโครงการธนาคารแกะสัมภาษณ์เจ้าของแกะ	36
ภาพที่ 14 จดหมายจากชาวบ้านที่เข้าร่วมโครงการ	39
ภาพที่ 15 จดหมายจากนายอำเภอ Dehdadi	40
ภาพที่ 16 จดหมายจากผู้อำนวยการกรมการเกษตร ชลประทาน และปศุสัตว์	41

สารบัญแผนภูมิ

หน้า

ตารางแผนภูมิที่ 1	แผนภูมิโครงการธนาคารแกะ	27
ตารางแผนภูมิที่ 2	แผนภูมิวงจรผลิตภัณฑ์จากแกะในปัจจุบัน	29
ตารางแผนภูมิที่ 3	แผนภูมิโครงการธนาคารแกะภายใต้การดำเนินโครงการ ของกระทรวงฟื้นฟูชนบทในอนาคต	30

สารบัญแผนภูมิ

	หน้า
ตารางแผนภูมิที่ 1 แผนภูมิโครงการธนาคารแกะ	27
ตารางแผนภูมิที่ 2 แผนภูมิวงจรผลิตภัณฑ์จากแกะในปัจจุบัน	29
ตารางแผนภูมิที่ 3 แผนภูมิโครงการธนาคารแกะภายใต้การดำเนินโครงการ ของกระทรวงฟื้นฟูชนบทในอนาคต	30

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 นาย Armand De Decker รัฐมนตรีด้านความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของเบลเยียม ลงนามความตกลงในการสนับสนุนเงิน 700,000 ยูโร แก่มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง	20
ภาพที่ 2 นาย Mohammed Eshan Zia รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงฟื้นฟูและพัฒนาชนบท อัฟกานิสถานและคณะคุณาน ณ โครงการคอดุง	20
ภาพที่ 3 คณะผู้แทนอัฟกันที่เข้าร่วมการประชุม IPA เยี่ยมชมการปลูกป่าที่บ้านเทอคไทยคอดุง	21
ภาพที่ 4 ม.ร.ว. ดิสนัดดา ดิสกุล ร่วมหารือกับคณะจากอัฟกานิสถาน ในการประชุม IPA ที่คอดุง	22
ภาพที่ 5 บรรยายภาพของการหารือ และแลกเปลี่ยนความคิดเห็นใน การประชุม IPA ที่คอดุง	22
ภาพที่ 6 นายกันตธีร์ ศุภมงคล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เป็นประธานเปิดการประชุม IPA เมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2549	23
ภาพที่ 7 นาย Antonio Mario Costa รองเลขาธิการสหประชาชาติ และผู้อำนวยการบริหารของ UNODC กล่าวถ้อยแถลงใน พิธีเปิดการประชุม IPA เมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2549	23
ภาพที่ 8 นาย Mohammed Eshan Zia รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงฟื้นฟู และพัฒนาชนบทอัฟกานิสถานและนาย Atta Mohammed Noor ผู้ว่าราชการจังหวัด Balkh ร่วมกันเป็นประธานเปิดโครงการ ธนาคารแกะ	25
ภาพที่ 9 การตัดขนแกะด้วยมือ	29
ภาพที่ 10 การตากหนังแกะให้แห้งโดยวิธีธรรมชาติ	29
ภาพที่ 11 เจ้าหน้าที่ของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงพักแรมในเต็นท์ระหว่าง การลงพื้นที่ในจังหวัดBalkh	35
ภาพที่ 12 เจ้าหน้าที่ของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงหารือกับผู้นำท้องถิ่นเพื่อ รับฟังปัญหา	35

ภาพที่ 13	เจ้าหน้าที่ของโครงการธนาคารและสัมภาษณ์เจ้าของเกาะ	36
ภาพที่ 14	จดหมายจากชาวบ้านที่เข้าร่วมโครงการ	39
ภาพที่ 15	จดหมายจากนายอำเภอ Dehdadi	40
ภาพที่ 16	จดหมายจากผู้อำนวยการกรมการเกษตร ชลประทาน และปศุสัตว์	41

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ภูมิหลัง ความเป็นมา และความสำคัญของปัญหา

1.1.1 ความสำคัญของความร่วมมือไตรภาคีกับสหประชาชาติ

การพัฒนาที่ยั่งยืนเป็นเป้าหมายหนึ่งของการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (Millennium Development Goals - MDGs) ซึ่งสหประชาชาติให้ความสำคัญเป็นอย่างยิ่งในการจัดความยากจน และสนับสนุนการพัฒนาที่ยั่งยืน โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme - UNDP) ระดมทรัพยากรและเงินทุน โดยร่วมมือกับธนาคารโลก (World Bank) กองทุนการเงินระหว่างประเทศ (IMF) และประเทศผู้บริจาครายใหญ่ เช่น ญี่ปุ่น สหภาพยุโรป และสหรัฐฯ และผลักดันความร่วมมือของนานาประเทศในการให้ความช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาและประเทศยากจนที่มีความจำเป็น ในการรับความช่วยเหลือเป็นพิเศษในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (MDGs) ภายในปี 2558

นโยบายดังกล่าวของสหประชาชาติสอดคล้องกับศักยภาพของไทย ซึ่งมีจุดแข็งในการดำเนินโครงการด้านการพัฒนาที่ยั่งยืน โดยใช้หลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และหลักการทรงงาน¹ ได้แก่ การศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ เน้นกระบวนการมีส่วนร่วมจากทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง และการพัฒนาให้เป็นไปอย่างเป็นขั้นเป็นตอน

ดังนั้น การส่งเสริมความร่วมมือไตรภาคีของไทยในกรอบสหประชาชาติในการให้ความช่วยเหลือประเทศที่สามจึงเป็นการตอบโจทย์ที่ทุกฝ่ายได้รับประโยชน์ร่วมกัน

1.1.2 ภูมิหลังของการดำเนินโครงการพัฒนาที่ยั่งยืนของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง

มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงในพระบรมราชูปถัมภ์ก่อตั้งขึ้นในปี 2515 เดิมใช้ชื่อว่ามูลนิธิส่งเสริมผลผลิตชาวเขาไทยและเปลี่ยนเป็นมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงในปี 2528 โดยมีเป้าหมายในการทำตลาดส่งเสริมการจำหน่ายผลิตภัณฑ์งานหัตถกรรมราษฎรชาวไทยภูเขาและให้ความช่วยเหลือด้านอื่นๆ

ในปี 2531 สมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีทรงมีพระราชดำริให้ก่อตั้งโครงการพัฒนาออยตุง (พื้นที่ทรงงาน) อันเนื่องมาจากพระราชดำริ ภายใต้การดำเนินงานของมูลนิธิ

¹ ดร.จิราวุธ อิศรางกูร ณ อยุธยา และดร.ปรียานุช พิบูลสรวุฑ. *ตามรอยพ่อชีวิตพอเพียง...สู่การพัฒนาพัฒนาที่ยั่งยืน* กรุงเทพมหานคร : บริษัท ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง จำกัด. ธันวาคม 2552, หน้า 28-30

แม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์ โดยทรงนำแนวทางการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการพัฒนาชีวิตชาวไทยภูเขาทางภาคเหนือซึ่งส่วนใหญ่ทำไร่เลื่อนลอยและปลูกฝิ่นเพื่อยังชีพ มากกว่า 40 ปี²

เป้าหมายและการดำเนินงานของโครงการพัฒนาคอยดุง อยู่บนพื้นฐานความเข้าใจที่ว่ายาเสพติดและปัญหาอาชญากรรม เป็นเพียงปัญหาปลายเหตุ สาเหตุที่แท้จริง คือ ความยากจนและการขาดโอกาสในชีวิต โครงการพัฒนาคอยดุงจึงมุ่งเน้นการพัฒนาที่ครบวงจรในการแก้ไขปัญหาคือความยากจน โดยการนำภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ชาวบ้านมีอยู่แล้วมาเพิ่มคุณค่า และเสริมสร้างศักยภาพของบุคคลให้สามารถดำรงชีวิตอยู่ด้วยตัวเองได้ ปรัชญาของโครงการพัฒนาคอยดุงที่ได้จากสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ประการแรก คือ **แก้ความเจ็บป่วย** เพราะคนเจ็บไม่สามารถทำงานได้ และเมื่อมีสุขภาพดีแล้ว ก็**แก้ความยากจน** เป็นประการที่สอง โดยหาทางเลือกในการดำรงชีวิต ประกอบอาชีพการงานต่างๆ ให้เขาเริ่มจากช่วยเหลือปากท้อง ให้เขามีกินอย่างพอเพียงเสียก่อน และเมื่อมีรายได้จากการทำงานที่โครงการฯ ได้ส่งเสริมอย่างจริงจัง ประการสุดท้ายคือ **แก้ความไม่รู้** โดยการส่งเสริมการศึกษา ซึ่งการศึกษาเป็นแนวทางที่จะนำพาชาวบ้านออกจากวงจรของความยากจนในที่สุด การพัฒนาต้องใช้เวลา มีความต่อเนื่อง และมีแผนการพัฒนาที่สะท้อนถึงการพัฒนาในระยะสั้น ระยะกลาง และระยะยาว

ตลอดระยะเวลา 20 ปีที่โครงการพัฒนาคอยดุง อันเนื่องมาจากพระราชดำริได้ดำเนินการยกระดับชีวิตความเป็นอยู่ของคนในพื้นที่จนปรากฏผลเป็นที่ประจักษ์ เป็นบทพิสูจน์ให้เห็นถึงความสำเร็จของปรัชญาในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ที่ว่า “ช่วยเขาให้เขาช่วยตัวเอง” อันเป็นที่มาของการพัฒนาทางเลือกในการดำรงชีวิตที่ยั่งยืนของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์ ที่เชื่อว่าไม่มีวิธีการแก้ปัญหาสำเร็จรูป หากแต่ต้องทำความเข้าใจให้รู้จริงเพื่อแก้ปัญหาที่รากเหง้าและมุ่งพัฒนาตั้งแต่ต้น ทำให้เกิดความสำนึกในการเป็นเจ้าของและความพร้อมที่จะดูแลชุมชนของตนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง จนยังผลให้นานาประเทศ นำแบบแผนการดำเนินงานดังกล่าวไปประยุกต์ใช้ และได้รับการยอมรับจากสำนักงานควบคุมยาเสพติดและอาชญากรรมแห่งสหประชาชาติ (United Nations Office on Drugs and Crime - UNODC) ให้เป็นหนึ่งในต้นแบบโครงการพัฒนาทางเลือกที่ยั่งยืนของโลก

นอกจากนั้น คอยดุงยังเป็นแหล่งเรียนรู้ของผู้บริหารประเทศ ข้าราชการ นักพัฒนา นักวิชาการและบุคคลทั่วไป จากทุกมุมโลก ทั้งจากภูมิภาคเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ เอเชียกลาง เอเชียใต้และอเมริกาใต้ หรือจากประเทศผู้บริจาครายใหญ่ เช่น สหภาพยุโรป

² มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง. *เส้นทางแม่ฟ้าหลวง* กรุงเทพมหานคร : บริษัท อมรินทร์พริ้นติ้ง แอนด์ พับลิชชิ่ง จำกัด (มหาชน). ตุลาคม 2551, หน้า 92

สหรัฐอเมริกา และญี่ปุ่น ที่เดินทางมาดูงาน รวมทั้งรับการอบรมกับโครงการ เพื่อนำบทเรียนไปปรับใช้กับสถานการณ์และปัญหาที่ตนประสบ

ที่ผ่านมา มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ยังได้นำแนวทางการพัฒนาของโครงการพัฒนาคอยดุง ไปปรับใช้ในประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ เริ่มจาก พ.ศ.2545 รัฐบาลไทยและรัฐบาลพม่าเห็นชอบและมอบหมายให้มูลนิธิฯ ดำเนินโครงการทางเลือกที่ยั่งยืน ในรัฐฉาน ประเทศพม่า ซึ่งใช้ชื่อโครงการว่า “โครงการคอยดุง 2” และภายในเวลา 3 ปี มูลนิธิฯ สามารถสร้างมูลค่าทางเศรษฐกิจและสังคมในพื้นที่ ได้เกินกว่าเงินทุนที่รัฐบาลไทยได้ลงไปทั้งหมด ต่อมา กระทรวงความร่วมมือเพื่อการพัฒนา (Ministry of Development Cooperation) ประเทศเบลเยียม ได้ขอให้มูลนิธิฯ ดำเนินโครงการทางเลือกที่ยั่งยืน ที่จังหวัดเบาลัก (Balkh) ประเทศอัฟกานิสถาน หรือ “โครงการคอยดุง 3” โดยได้สนับสนุนเงินทุนเริ่มต้นโครงการ และล่าสุด UNODC และรัฐบาลอินโดนีเซียได้ขอให้มูลนิธิฯ ให้ความช่วยเหลือในการแก้ปัญหาเรื่องการปลูกกัญชาและความยากจน ที่จังหวัดอาเจห์ ประเทศอินโดนีเซีย หรือ “โครงการคอยดุง 4”

การดำเนินงานและผลลัพธ์ที่กล่าวมาข้างต้น ยืนยันความสำเร็จอย่างเป็นรูปธรรมในการแก้ไขปัญหาการปลูกพืชเสพติดอย่างยั่งยืน ตามแนวพระราชดำริของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ที่ไม่เพียงแต่จะทำให้จริงในประเทศไทยเท่านั้น แต่ยังสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในประเทศอื่นๆ ได้เป็นอย่างดีด้วย ในเดือนมกราคม 2549 มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง จึงจัดตั้งศูนย์เพื่อการเรียนรู้และถ่ายทอดการพัฒนาทางเลือกที่ยั่งยืน (Mae Fah Luang Center for Social Entrepreneurship – CSE) ขึ้น เพื่อแบ่งปันประสบการณ์ในงานพัฒนาให้แก่ผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือและเพื่อให้คำปรึกษา รวมถึงเข้าดำเนินงานโครงการ พัฒนาทางเลือกที่ยั่งยืน ในพื้นที่ที่มีปัญหาการปลูกพืชเสพติดและความยากจน

ปี 2545 นับเป็นจุดเริ่มต้นของการก้าวเข้าสู่ความร่วมมือในการนำโครงการของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงไปขยายผลในต่างประเทศ

➤ รัฐบาลพม่าและรัฐบาลไทยร่วมมือกันแก้ไขปัญหาเสพติดและขอให้มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง นำการพัฒนาทางเลือกในการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืน ไปปรับใช้ในชุมชนหย่องข่า ด้วยตระหนักว่าหากเพื่อนบ้านยังเดือดร้อนอยู่บ้านเราก็ไม่สามารถพัฒนาก้าวหน้าไปได้ อย่างราบรื่น ประเทศไทยไม่ได้ปลูกฝิ่นแล้ว แต่ยาเสพติดก็ยังทะลักเข้ามาตามชายแดน

➤ รัฐบาลอังกฤษได้เชิญ ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เลขาธิการมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง เป็น keynote speaker ในการประชุม The First Drug Conference in Islamic Republic of Afghanistan ณ กรุงคาบูล อันส่งผลให้เกิดความสนใจในมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง และความต้องการให้มูลนิธิฯ เข้าไปดำเนินโครงการพัฒนาเต็มรูปแบบ แต่ในขั้นต้นความร่วมมือจำกัดอยู่ที่การศึกษา ดูงาน และการอบรมที่โครงการพัฒนาคอยดุงฯ เพื่อสร้างความคุ้นเคยและความเข้าใจ

➤ UNODC อนุญาตให้มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ดิจิทัลสัญลักณ์ UNODC

บนผลิตภัณฑ์ของโครงการพัฒนาคอตง “The sale of this product contributes to the achievement of drug free world. Through alternative sustainable development, villagers who once depended on opium production and use can now earn secure legitimate incomes by making these products.” นอกจากนี้ นาย Antonio Maria Costa, รองเลขาธิการสหประชาชาติ และผู้อำนวยการบริหารของ UNODC (United Nations Office on Drugs and Crime) ได้มอบเกียรติบัตรเชิดชูผลงานของโครงการคอตง มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในการวางแผนและดำเนินโครงการพัฒนาทางเลือกที่ยั่งยืนในการจัดการปลูกฝิ่นบริเวณสามเหลี่ยมทองคำระหว่างปี 2531-2546 เมื่อวันที่ 30 ธันวาคม 2546

1.1.3 ความเป็นมาของการให้ความช่วยเหลือแก่อฟกานิสถาน

จากภาวะสงครามอันยาวนานหลายทศวรรษ และภัยแล้งอย่างรุนแรง ทำให้อฟกานิสถานเปลี่ยนสภาพจากประเทศซึ่งเคยอุดมสมบูรณ์ มีแหล่งรายได้จากการเกษตรและปศุสัตว์กลายเป็นประเทศที่ก้นดาร์ ในขณะที่ประเทศอื่นๆ ได้รับการพัฒนาเป็นพื้นที่ปลอดฝิ่น อฟกานิสถานกลับกลายเป็นประเทศผู้ผลิตฝิ่นรายใหญ่ที่สุดของโลก

➤ ความร่วมมือจากรัฐบาลไทย

หลังจากสถานการณ์สงครามในอฟกานิสถานยุติลง ผู้แทนรัฐบาลไทย (นายสุรเกียรติ์ เสถียรไทย – รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ) ได้เข้าร่วมการประชุมเพื่อการฟื้นฟูบูรณะอฟกานิสถาน (International Conference on Reconstruction Assistance to Afghanistan) ณ กรุงโตเกียว ระหว่างวันที่ 20 – 22 มกราคม 2545 และการประชุม Community of Democracies ครั้งที่ 2 ณ กรุงโซล ระหว่างวันที่ 10 – 12 พฤศจิกายน 2546 และแสดงความพร้อมของไทยในการให้ความช่วยเหลือแก่อฟกานิสถานในด้านต่างๆ เช่น การฝึกอบรมเพื่อพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในสาขาที่ไทยมีประสบการณ์ เช่น การเกษตร สาธารณสุข การบริการทางการแพทย์ การพัฒนาทางเลือก (Alternative Development) การปราบปรามยาเสพติด การปลูกพืชทดแทน และการฟื้นฟูโครงสร้างพื้นฐาน

ในคราวที่นายกรัฐมนตรีของไทย (พ.ต.ท.ทักษิณ ชินวัตร) เยือนประเทศอังกฤษอย่างเป็นทางการ ระหว่างวันที่ 12-15 พฤษภาคม 2545 นายกรัฐมนตรีอังกฤษขอให้ไทยช่วยเหลืออฟกานิสถานด้านการควบคุมพืชเสพติดโดยการพัฒนาทางเลือก เนื่องจากเห็นว่าไทยมีความชำนาญในเรื่องดังกล่าว

กระทรวงการต่างประเทศจึงเชิญผู้นำระดับสูงของอฟกานิสถานมาจัดงานในประเทศไทย รวมทั้งสิ้น 24 คน ประกอบด้วย (1) H.E. Mr.Mohamad Alim Razam, Minister of Light Industry&Foodstuffs (2) พระราชนัดดาของอดีตกษัตริย์อฟกานิสถาน 2 พระองค์ (H.E. Mr. Doran Daoud Zaher และ H.E. Mr. Zaher Zaher) (3) ผู้นำทางศาสนา (4) ผู้ว่าราชการ

จาก 3 จังหวัด (5) รองปลัดจากกระทรวงต่างๆ เช่น กระทรวงเกษตร กระทรวงพาณิชย์ กระทรวงมหาดไทย กระทรวงวางแผน และ (6) อธิบดีกรมการกงสุล มาดูงานในประเทศไทย ระหว่างวันที่ 28 กรกฎาคม – 4 สิงหาคม 2546 โดยกระทรวงการต่างประเทศ ได้ขอให้มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง จัดดูงานด้านการพัฒนาทางเลื้อก ณ โครงการพัฒนาคอยตุง (ระหว่างวันที่ 28 – 31 กรกฎาคม 2546)

นอกจากนั้น กระทรวงการต่างประเทศ (โดย สำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ) ได้อนุมัติทุนการฝึกอบรมภายใต้ความร่วมมือทางวิชาการให้แก่ ออฟฟิศงานปีละประมาณ 50 ทุน เริ่มจากปี 2546 เป็นต้นไป และยังให้ความร่วมมือสนับสนุน มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงในการให้ความช่วยเหลือแก่ออฟฟิศงานอย่างต่อเนื่อง

➤ ความร่วมมือกับมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง

จุดกำเนิดของโครงการของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงในออฟฟิศงาน เริ่มขึ้นเมื่อ ผลงานของโครงการคอยตุงในการแก้ปัญหาการปลูกพืชเสพติดและยกระดับคุณภาพชีวิตของผู้คนที่เคยยากจนเริ่มเป็นที่ประจักษ์และได้ขยายผลเข้าไปช่วยเหลือประเทศพม่า และหลังจากการล่มสลายของรัฐบาลของกลุ่มทาลิบัน ประเทศตะวันตกและองค์กรต่างๆ พยายามเข้าไปให้ความช่วยเหลือต่อออฟฟิศงาน หลังจากที ม.ร.ว.คึกฤทธิ์ ปราโมช เลขาธิการมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงได้รับเชิญไปบรรยายเรื่องการพัฒนาทางเลื้อกที่ยั่งยืน โดยใช้แนวทางการจัดการปลูกฝิ่นในประเทศไทย ณ กรุงคาบูล ตามคำเชิญของรัฐบาลอังกฤษในปี 2545 แล้วนั้น ได้มีคณะผู้แทนจากออฟฟิศงาน เดินทางมาศึกษาการดำเนินงานของโครงการคอยตุงตั้งแต่ปี 2546 อย่างต่อเนื่อง

ในเดือนตุลาคม 2548 รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงฟื้นฟูและการพัฒนาชนบทออฟฟิศงาน (Ministry of Rural Rehabilitation and Development) ได้ขอให้มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง เข้าไปดำเนินโครงการพัฒนาทางเลื้อกในการดำรงชีวิตอย่างยั่งยืนในออฟฟิศงาน โดยรัฐบาลเบลเยียมสนับสนุนงบประมาณขั้นต้นเป็นเงินประมาณ 700,000 ยูโร โครงการคอยตุง 3 จึงถือกำเนิดขึ้นด้วยความร่วมมือของทั้ง 3 ประเทศ โดยมีจุดมุ่งหมายในการผลิตฝิ่นคุณภาพชีวิตของชาวอัฟกัน

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1.2.1 เพื่อศึกษากระบวนการในการดำเนินโครงการและประเมินโครงการของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงในออฟฟิศงาน

1.2.2 เพื่อชี้ให้เห็นถึงศักยภาพต่อความร่วมมือไตรภาคีในกรอบสหประชาชาติ

1.3 ขอบเขตการศึกษา วิธีการดำเนินการศึกษา และระเบียบวิธีการศึกษา

1.3.1 ขอบเขตการศึกษา

ผู้วิจัยจะศึกษาเฉพาะโครงการของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงในอัมพณีสถาน โดยใช้หลักการประเมินด้านบริบท หรือสถานะแวดล้อม (Context Evaluation) การประเมินปัจจัยเบื้องต้นหรือปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation) การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation) และการประเมินผลผลิต (Product Evaluation) หรือเรียกโดยย่อว่า CIPP Model เพื่อแสดงให้เห็นถึงความสำเร็จ และความสามารถในการนำไปขยายผลในประเทศต่าง ๆ ได้

1.3.2 วิธีการดำเนินการศึกษา และระเบียบวิธีการศึกษา

ในการศึกษา ผู้วิจัยจะศึกษาวิจัยเชิงพรรณนาจากข้อมูล ดังนี้

- ข้อมูลทุติยภูมิ โดยศึกษาวิจัยเอกสาร (documentary research) และข้อมูลจาก website โดยประมวล รวบรวมและวิเคราะห์เอกสารและบทความต่างๆ
- ข้อมูลปฐมภูมิ โดยการสัมภาษณ์ผู้ที่เกี่ยวข้องและมีส่วนร่วมในโครงการของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงในอัมพณีสถาน

1.4 ประโยชน์ของการศึกษา

1.4.1 เพื่อเป็นแนวทางในการสนับสนุนศักยภาพของไทยต่อความร่วมมือไตรภาคีในการดำเนินโครงการด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน

1.4.2 เพื่อขยายช่องทางการร่วมมือกับสหประชาชาติในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals – MDGs)

1.5 นิยามเชิงปฏิบัติการ และนิยามศัพท์

1.5.1 การพัฒนาอย่างยั่งยืน (Sustainable Development)

- World Commission on Environment and Development เมื่อ 2526 หรือที่รู้จักกันในนาม Brundtland Report³ ให้คำนิยามของการพัฒนาอย่างยั่งยืนว่าเป็นรูปแบบของการพัฒนาที่ตอบสนองต่อความต้องการของคนในรุ่นปัจจุบัน โดยไม่ทำให้คนรุ่นต่อไปในอนาคตต้องประนีประนอม ขอมลทอนความสามารถในการที่จะตอบสนองความต้องการของตนเอง
- ในการประชุมสุดยอดของโลกว่าด้วยการพัฒนาอย่างยั่งยืน (World Summit on Sustainable Development) ณ นครโจฮันเนสเบิร์ก แอฟริกาใต้ เมื่อกันยายน 2545 สหประชาชาติ

³ UNESCO Report of the World Commission on Culture and Development Paris, 1995 page 206

ให้คำจำกัดความของการพัฒนาที่ยั่งยืนว่า⁴ เป็นรูปแบบของการใช้ทรัพยากรเพื่อตอบสนองความต้องการของประชาชน โดยให้ความสำคัญกับการรักษาสภาพแวดล้อมเพื่อให้ทรัพยากรเหล่านั้นมีใช้สำหรับปัจจุบัน และมีเหลือพอสำหรับลูกหลานในอนาคต และเน้นย้ำว่าความยั่งยืนของการพัฒนาจะเกิดขึ้นได้เมื่อมีมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมต่างเชื่อมโยงเกี่ยวข้อง ซึ่งกันและกัน

➤ การพัฒนาที่ยั่งยืนในบริบทของไทยที่นำเสนอต่อการประชุมสุดยอดของโลกว่าด้วยการพัฒนาที่ยั่งยืน ณ นครโจฮันเนสเบิร์ก นั้น เห็นว่าเป็นการพัฒนาที่ต้องคำนึงถึงความเป็นองค์รวมของทุกๆ ด้านอย่างสมดุลบนพื้นฐานของทรัพยากรธรรมชาติ ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมท้องถิ่น ด้วยการมีส่วนร่วมของประชาชนทุกกลุ่ม ด้วยความเอื้ออาทร เคารพซึ่งกันและกัน เพื่อความสามารถในการพึ่งพาตนเองและคุณภาพชีวิตที่ดี ซึ่งเป็นข้อเสนอที่มีพื้นฐานมาจากหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว

1.5.2 การร่วมมือไตรภาคี (Trilateral Cooperation)

เป็นความร่วมมือ 3 ฝ่าย ในที่นี้ หมายถึง ประเทศผู้รับความช่วยเหลือ ประเทศที่ให้ความช่วยเหลือ และประเทศหรือองค์กรที่สนับสนุนเงินทุน / งบประมาณ

⁴ <http://www.un.org/events/wssd/>

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและวรรณกรรมที่เกี่ยวข้อง

2.1 แนวคิด

มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงน้อมนำพระราชดำริเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง นำมาประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาอย่างยั่งยืน⁵ โดยยึดหลักเข้าใจ เข้าถึง และพัฒนา

2.1.1 การให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุล โดยเสนอแนวทางในการตัดสินใจเกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรเพื่อการพัฒนาอย่างสมดุล ทั้งทรัพยากรทางกายภาพที่เป็นวัตถุ เงินทุน ระบบนิเวศวิทยาต่างๆ ไปจนถึงทรัพยากรทางสังคม ความเป็นอยู่ ค่านิยมและการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาให้เจริญก้าวหน้าไปพร้อมกับความสมดุล ภายใต้สภาวะการเปลี่ยนแปลง (Dynamic balance) มากกว่าการที่มุ่งขยายการเจริญเติบโตให้มากขึ้นเพียงมิติเดียว

2.1.2 การให้ความสำคัญกับเป้าหมายของกิจกรรมพัฒนาที่มุ่งเน้นประโยชน์ของส่วนรวม ให้ความสำคัญกับความเชื่อมโยงสัมพันธ์ของมนุษย์กับสรรพสิ่ง (คนกับวัตถุ / คนกับคน / คนกับธรรมชาติ) การกระทำของแต่ละบุคคลในที่สุดแล้ว ย่อมส่งผลกระทบต่อผู้อื่นและสังคมส่วนรวม ฉะนั้น แต่ละคนจึงควรใส่ใจที่จะกำหนดเป้าหมายย่อยส่วนบุคคลในทิศทางที่สอดคล้องกับเป้าหมายที่เป็นประโยชน์ส่วนรวม และในขั้นปฏิบัติแต่ละบุคคลควรดำเนินการกิจของตนให้ดีที่สุด เพื่อบรรลุเป้าหมายนั้นๆ ภายใต้บริบทและข้อจำกัดของแต่ละคน (think global, act local) เพื่อให้เกิดทั้งประโยชน์ส่วนตนและประโยชน์ส่วนรวมไปพร้อม ๆ กัน

2.1.3 การให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่ก้าวหน้าไปอย่างมั่นคง โดยเริ่มจากการพัฒนาฐานรากของสังคม (Foundation) คือ การสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจในระดับครอบครัวให้เข้มแข็ง พออยู่พอกิน สามารถพึ่งตนเองได้ในระดับหนึ่งก่อน แล้วจึงเพิ่มระดับการพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน (step – by – step development) เป็นแนวทางการพัฒนาที่ไม่เสี่ยงต่อการเกิดวิกฤต สัมผัสหลายทั้งระบบ

2.1.4 การให้ความสำคัญกับการพัฒนาคนให้มีคุณภาพ (Quality of people) โดยเฉพาะอย่างยิ่งให้มีคุณธรรมกับความรู้ในการดำเนินชีวิต จึงจะสามารถทำให้เกิดวิถีการพัฒนาสู่ความยั่งยืนได้ เพราะคนที่มีคุณภาพจะสามารถใช้สติ ปัญญา ในทางที่ถูกต้อง เป็นเหตุเป็นผลและใส่ใจ

⁵ สถาบันส่งเสริม และพัฒนากิจกรรมปิดทองหลังพระ สืบสานแนวพระราชดำริ. มูลนิธิปิดทองหลังพระสืบสานแนวพระราชดำริ. กรุงเทพมหานคร หน้า 8

เรียนรู้ คิดค้น ปรับปรุงวิธีการ / แนวทางในการจัดการทรัพยากรต่างๆ ให้เหมาะสม สมดุล และ
ป้องกัน แก้ไขข้อบกพร่อง เพื่อให้เกิดผลดีขึ้นเรื่อยๆ ทั้งต่อตนเองและสังคมโดยรวม ซึ่งในที่สุด
ก็จะนำไปสู่การพัฒนาที่ยั่งยืน

2.2 ทฤษฎี

ผู้วิจัยจะนำรูปแบบการประเมินโครงการแบบ CIPP ของนาย Daniel L.Stufflebeam⁶
มาประเมินโครงการของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงในอัมมานิสถาน ดังนี้

2.2.1 หลักการประเมิน CIPP⁷

➤ **Context Evaluation (การประเมินด้านบริบทหรือสถานะแวดล้อม)** เป็นการประเมิน
ก่อนการดำเนินโครงการให้ได้ข้อมูลสำคัญ เพื่อช่วยในการกำหนดวัตถุประสงค์และความเป็นไป
ได้ของโครงการ เป็นการตรวจสอบว่าโครงการที่จะทำสนองปัญหาหรือความต้องการจำเป็นที่
แท้จริงหรือไม่

➤ **Input Evaluation (การประเมินปัจจัยเบื้องต้นหรือปัจจัยนำเข้า)** เป็นการประเมิน
เพื่อพิจารณาความเป็นไปได้ของโครงการ ความเหมาะสม ความเพียงพอของทรัพยากรที่จะใช้ใน
การดำเนินโครงการ

➤ **Process Evaluation (การประเมินกระบวนการ)** เป็นการประเมินระหว่าง
การดำเนินงานโครงการ เพื่อหาข้อบกพร่องของการดำเนินโครงการ ที่จะใช้เป็นข้อมูลในการ
พัฒนา แก้ไข ปรับปรุงให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น และเป็นการตรวจสอบ
กิจกรรม เวลา ทรัพยากรที่ใช้ในโครงการ ภาวะผู้นำ การมีส่วนร่วมของประชาชนในโครงการ

➤ **Product Evaluation (การประเมินผลผลิต)** เป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบ
ผลผลิตที่เกิดขึ้นกับวัตถุประสงค์ของโครงการ หรือความต้องการ / เป้าหมายที่กำหนดไว้

2.2.2 ระยะเวลาของการประเมิน

การประเมินแบบ CIPP เป็นการประเมินที่ครอบคลุมองค์ประกอบทั้งหมด ใน
ส่วนของช่วงเวลาประเมินผลโครงการมี 4 ระยะ ดังนี้

⁶ Daniel L. Stufflebeam. *The CiPP Model for Evalutaion*. Portland Oregon : The 2003 Annual Conference of
the Oregon Programme Evaluations Network, 2003

⁷ ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมพิศ สุขแสน CIPP Model : รูปแบบการประเมินผลโครงการ. เอกสารประกอบการ
บรรยายเรื่อง “เทคนิคการวางแผนและการประเมินผล” เจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดแพร่ 25 พ.ย. 2545

- การประเมินโครงการก่อนการดำเนินงาน (Pre-evaluation) เป็นการประเมินว่ามีความจำเป็นและความเป็นไปได้ในการกำหนดให้มีโครงการหรือแผนงานนั้นๆ หรือไม่ (Feasibility Study) หรือการประเมินความต้องการที่จำเป็น (Need Assessment)
- การประเมินโครงการขณะดำเนินงาน (On-going Evaluation) เป็นการประเมินโครงการเพื่อติดตามความก้าวหน้าของการดำเนินงาน (Monitoring) และการใช้ทรัพยากรต่างๆ
- การประเมินผลโครงการเมื่อสิ้นสุดการดำเนินงาน (Post Evaluation) เป็นการประเมินว่าผลของการดำเนินงานนั้นเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของโครงการที่วางไว้หรือไม่
- การประเมินผลกระทบจากการดำเนินโครงการ (Impact Evaluation) เป็นการประเมินผลโครงการภายหลังสิ้นสุดการดำเนินโครงการ

2.2.3 ตัวชี้วัดความสำเร็จ

- ตัวชี้วัดด้านบริบท (Context) : ตัวชี้วัดสามารถพิจารณาได้จากสิ่งต่างๆ ดังนี้
 - สถานะแวดล้อมก่อนมีโครงการ (ปัญหาวิกฤต)
 - ความจำเป็นหรือความต้องการขณะนั้น และอนาคต
 - ความเข้าใจร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการ
- ตัวชี้วัดด้านปัจจัยนำเข้า (Input)
 - ความชัดเจนของวัตถุประสงค์ของโครงการ
 - ความพร้อมของทรัพยากร เช่น งบประมาณ คน วัสดุอุปกรณ์ และเวลา
 - ความเหมาะสมของขั้นตอนระหว่างปัญหา สาเหตุของปัญหาและกิจกรรม
- ตัวชี้วัดด้านกระบวนการ (Process)
 - การตรวจสอบกิจกรรม เวลา และทรัพยากรของโครงการ
 - ความยอมรับของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการในพื้นที่
 - การมีส่วนร่วมของประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการ
 - ภาวะผู้นำในโครงการ
- ตัวชี้วัดด้านผลผลิต (Product)
 - อัตราการมีงานทำของประชาชน
 - รายได้ของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ
 - ความพึงพอใจของประชาชนที่เข้าร่วมโครงการ

เกณฑ์และตัวชี้วัดข้างต้น สามารถใช้เป็นเครื่องมือในการประเมินผลโครงการของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงในอัฟกานิสถาน ซึ่งจะครอบคลุมมิติด้านเศรษฐกิจ สังคม การบริการจัดการด้านทรัพยากร และสิ่งแวดล้อม และจะเป็นการแสดงให้เห็นถึงความยั่งยืนของโครงการและสมควรจะนำรูปแบบไปขยายผลในประเทศอื่นๆ ได้เป็นอย่างดี

บทที่ 3

ผลการศึกษา

งานวิจัยฉบับนี้นำกรณีศึกษาโครงการของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงในอัมมานิสถาน ซึ่งมีพื้นฐานการดำเนินการโดยยึดปรัชญาและแนวทางพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว มาวิเคราะห์ถึงกระบวนการและปัจจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อแสดงให้เห็นว่าการดำเนินการของโครงการดังกล่าวเป็นที่ยอมรับอย่างกว้างขวางและยังเป็นการเผยแพร่พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนี ในด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืนให้เป็นที่ประจักษ์ อีกทั้งเป็นการแสดงให้เห็นถึงศักยภาพของไทยในการเป็น “ผู้เริ่มให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนา” ในรูปแบบของความร่วมมือไตรภาคี (Trilateral Cooperation)

3.1 ความร่วมมือไตรภาคี

รัฐบาลไทยดำเนินความร่วมมือไตรภาคีในการให้ความช่วยเหลือประเทศอื่นๆ มาตั้งแต่ปี 2516 โดยร่วมมือกับรัฐบาลญี่ปุ่นภายใต้แผนงานโคลัมโบ โดยในระยะแรกเน้นเฉพาะการฝึกอบรม ต่อมาได้นำแนวความคิดด้านไตรภาคีเสนอให้แหล่งผู้ให้ต่างๆ พิจารณา โดยเฉพาะอย่างยิ่งในช่วงเปลี่ยนผ่านจากการเป็นประเทศผู้รับความช่วยเหลือมาเป็นประเทศผู้ให้ความร่วมมือ เพื่อปรับบทบาทของประเทศไทยไปสู่หุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาบนพื้นฐานของความเท่าเทียมกัน

กระทรวงการต่างประเทศ โดยสำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ (สพร.) ได้จัดทำกรอบแนวทางการพัฒนาความร่วมมือแบบไตรภาคี (Trilateral Cooperation) เพื่อให้การดำเนินงานเป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับนโยบายของรัฐบาล นโยบายของกระทรวงการต่างประเทศ นโยบายของประเทศคู่ร่วมมือ นโยบายของประเทศผู้รับเพื่อให้โครงการความร่วมมือต่างๆ เป็นไปในทิศทางที่สอดคล้องกับนโยบายของทุกประเทศไม่เกิดความซ้ำซ้อนในการดำเนินความโครงการความร่วมมือ และมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล (Aid effectiveness) ตอบสนองต่อความต้องการของประเทศผู้รับและประเทศผู้ให้อย่างแท้จริง

3.1.1 นโยบายความร่วมมือไตรภาคี

การดำเนินนโยบายความร่วมมือต่างๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งความร่วมมือไตรภาคี จำเป็นอย่างยิ่งที่ต้องมีการศึกษานโยบายความร่วมมือก่อน ทั้งนี้จากฝ่ายประเทศผู้ให้ ประเทศผู้รับ และประเทศคู่ร่วมมือ เพื่อประโยชน์ในการกำหนดทิศทางความร่วมมือไตรภาคีที่จะ

ดำเนินร่วมกันในอนาคต โดยนโยบายในส่วนของประเทศไทยในฐานะคู่ร่วมมือหรือผู้ให้รายใหม่ได้แก่

➤ วิสัยทัศน์ของรัฐบาล⁸

วิสัยทัศน์ของรัฐบาลในระหว่างปี 2552-2554 คือ รัฐบาลไทยมุ่งนำประเทศไทยให้พ้นจากวิกฤตเศรษฐกิจโลกและการพัฒนาไปสู่การเจริญเติบโตอย่างยั่งยืน แก้ไขวิกฤตทางสังคมที่มีความแตกแยกและพัฒนาให้ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี ยุติวิกฤตทางการเมืองและปฏิรูปการเมืองให้มีความมั่นคงตามแนวทางระบอบประชาธิปไตยที่มีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุข

➤ นโยบายรัฐบาล ด้านการต่างประเทศ⁹

รัฐบาลมีนโยบายด้านการต่างประเทศและเศรษฐกิจระหว่างประเทศ 9 ประการ ได้แก่ 1) พัฒนความสัมพันธ์กับประเทศเพื่อนบ้านในทุกมิติและทุกระดับ 2) ส่งเสริมความร่วมมือเพื่อสร้างความแข็งแกร่งของอาเซียนในวาระที่ไทยดำรงตำแหน่งประธานอาเซียน และบรรลุการจัดตั้งประชาคมอาเซียนตามกฎบัตรอาเซียน 3) ส่งเสริมความร่วมมืออย่างใกล้ชิดกับประเทศมุสลิมและองค์กรมุสลิมระหว่างประเทศ 4) กระชับความร่วมมือและความเป็นหุ้นส่วนทางยุทธศาสตร์กับประเทศที่มีบทบาทสำคัญของโลกและประเทศคู่ค้าของไทยในภูมิภาคต่างๆ 5) ส่งเสริมการมีบทบาทร่วมกับประชาคมโลกในเรื่องการกำหนดบรรทัดฐานระหว่างประเทศ 6) สนับสนุนการเข้าร่วมในข้อตกลงระหว่างประเทศทั้งทวิภาคีและพหุภาคีที่เป็นประโยชน์ต่อประเทศ 7) ส่งเสริมการรับรู้และความเข้าใจของประชาชนเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงในโลกที่มีผลกระทบต่อประเทศไทย 8) สร้างความเชื่อมั่นของต่างประเทศต่อประเทศไทยและการเข้าถึงระดับประชาชน และ 9) ค้ำจุนและส่งเสริมสิทธิและผลประโยชน์ของคนไทย แรงงานไทย และภาคธุรกิจเอกชนไทยในต่างประเทศ และสนับสนุนการสร้างเสริมความเข้มแข็งให้แก่ชุมชนไทยในต่างประเทศ

จะเห็นได้ว่า จุดเน้นหลักของนโยบายด้านการต่างประเทศในช่วง 2 ปีต่อจากนี้ (ปี 2553-2554) คือ การส่งเสริมความร่วมมือในกลุ่มประเทศเพื่อนบ้าน อาเซียน และกลุ่มประเทศในโลกมุสลิม

➤ วิสัยทัศน์กระทรวงการต่างประเทศ

กระทรวงการต่างประเทศเป็นองค์กรหลักในการรักษาและส่งเสริมผลประโยชน์ สถานะและบทบาทของไทยในเวทีระหว่างประเทศอย่างมีเกียรติและสมศักดิ์ศรี

⁸ แผนการบริหารราชการแผ่นดิน 2552-2554 หน้า 3

⁹ แผนการบริหารราชการแผ่นดิน 2552-2554 หน้า 136-137

ทั้งทางด้านเสถียรภาพและความมั่นคงทางการเมือง ศักยภาพความเจริญทางเศรษฐกิจ และการพัฒนาทางสังคม ตลอดจนนำโอกาสจากกระแสโลกาภิวัตน์ มายังให้เกิดประโยชน์สูงสุดแก่ประเทศชาติและประชาชนไทย

กระทรวงการต่างประเทศ ได้กำหนดกรอบยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อการพัฒนา ระหว่างประเทศของไทย¹⁰ ไว้ดังนี้

- 1) การให้ความร่วมมือด้านวิชาการในสาขาที่ประเทศไทยมีความพร้อมและเป็นที่ยอมรับในแนวทางปฏิบัติที่ดี (Best Practices) เป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมนโยบายด้านการต่างประเทศ
- 2) การให้ความรู้เพื่อการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ โดยมุ่งการเสริมสร้างสมรรถนะ (Capacity Development) ทั้งในระดับบุคคลและสถาบัน
- 3) การเสริมสร้างองค์ความรู้ให้กับประเทศผู้รับให้สามารถจัดการความรู้ (Knowledge Management) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันที่จะนำไปสู่ความยั่งยืน
- 4) ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาเป็นกลไกและเครื่องมือสำคัญต่อการเป็นตัวเร่งรวมทั้ง ช่วยส่งเสริมความร่วมมือด้านการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมในระดับภูมิภาคและอนุภูมิภาค
- 5) ความร่วมมือแบบหุ้นส่วนร่วมกันกับแหล่งผู้ให้ที่สำคัญหรือความร่วมมือแบบไตรภาคีในการให้ความช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ

➤ พันธะในระดับสากล

ประเทศไทยในฐานะสมาชิกองค์การสหประชาชาติมีพันธะภายใต้คำประกาศแห่งสหัสวรรษ (Millennium Declaration)¹¹ ซึ่งสมาชิกทั้งหมดเห็นพ้องร่วมกันในการกำหนดเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals - MDGs) ดังนี้

- 1) ขจัดความยากจนและความหิวโหย (Eradicate extreme poverty and hunger)
- 2) พัฒนาการศึกษาระดับพื้นฐาน (Achieve universal primary education)
- 3) ส่งเสริมความเท่าเทียมกันของเพศหญิง/ชาย (Promotion gender equality)

¹⁰ สำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศกระทรวงการต่างประเทศ. รายงานความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการของไทย 2550-2551 หน้า 7

¹¹ United Nations, *United Nations Millennium Declaration, United Nations General Assembly Resolution 55/2*, September 2000

- 4) ลดอัตราการเสียชีวิตของเด็กวัยแรกเกิด (Reduce child mortality)
- 5) พัฒนาสุขภาพของสตรีมีครรภ์ (Improve maternal health)
- 6) ให้ความสำคัญกับการยับยั้งการแพร่ระบาดของโรคเอดส์ มาลาเรีย และโรคติดต่ออื่นๆ (Combat HIV/AIDs, Malaria and other diseases)
- 7) ให้ความสำคัญกับการรักษาสีงแวดล้อมอย่างยั่งยืน (Ensure environmental sustainability)
- 8) ส่งเสริมความเป็นหุ้นส่วนการพัฒนาในระดับโลก (Develop a global partnership for development)

ประเทศไทยเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือรายใหม่ (New Development Partner) ที่จะส่งเสริมให้มีความร่วมมือในแบบหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนา (partnership for development) โดยการร่วมมือกับแหล่งผู้ให้รายอื่นในการดำเนินงานให้ความรู้ด้านการพัฒนาจากประเทศไทย ซึ่งรูปแบบดังกล่าวนี้ก็คือ ความร่วมมือแบบไตรภาคี หรือความร่วมมือแบบหุ้นส่วนนั่นเอง

3.1.2 หลักการของความร่วมมือเพื่อการพัฒนาแบบไตรภาคี

➤ ภาพรวมความร่วมมือไตรภาคีของไทย

ที่ผ่านมาประเทศไทยได้มีการดำเนินงานความร่วมมือไตรภาคีกับประเทศต่างๆ รวม 11 แห่ง ซึ่งส่วนใหญ่เป็นการให้ความร่วมมือในด้านการศึกษาด้านการเกษตร ด้านการสาธารณสุข ด้านทรัพยากรธรรมชาติ เป็นต้น โดยดำเนินการภายใต้ชื่อหรือกรอบความร่วมมือที่แตกต่างกันไป อาทิ Partnership, TCDC (Technical Cooperation among Developing Countries), TCTP (Third Country Training Programme), North-South-South Cooperation และ North-North-South Cooperation

รูปแบบการให้ความร่วมมือทางวิชาการที่ไทยได้ดำเนินการมาโดยตลอด มี 3 รูปแบบ ได้แก่ 1) รูปแบบการให้ทุนการศึกษาฝึกอบรม ดูกาน 2) รูปแบบการให้บริการผู้เชี่ยวชาญ และ 3) รูปแบบการให้บริการด้านอื่นๆ เช่น วัสดุอุปกรณ์ อาสาสมัคร เงินทุน เป็นต้น ซึ่งรูปแบบการให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาฯ ของ สพร. ที่ผ่านมามุ่งเน้นการพัฒนาประเทศเพื่อนบ้านและส่งเสริมสินค้าสาธารณะระหว่างประเทศที่เอื้อประโยชน์ต่อทั้งประเทศไทยและประเทศเพื่อนบ้าน

➤ นโยบายของไทยในการให้ความร่วมมือด้านไตรภาคี

ประเทศไทยได้กำหนดนโยบายและยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ พ.ศ. 2550-2554¹² ดังนี้

ยุทธศาสตร์ที่ 1 การส่งเสริมและสนับสนุนบทบาทของไทยในการเป็นศูนย์กลางด้านการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์ในระดับนานาชาติ

ยุทธศาสตร์ที่ 2 การส่งเสริมบทบาทและขีดความสามารถของผู้เชี่ยวชาญ อาสาสมัครและสถาบันของไทยสู่สากล

ยุทธศาสตร์ที่ 3 การส่งเสริมแนวคิดปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ยุทธศาสตร์ที่ 4 การดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาเชิงรุก

ยุทธศาสตร์ที่ 5 การส่งเสริมความร่วมมือเพื่อการพัฒนาในระดับภูมิภาค / อนุภูมิภาค

ยุทธศาสตร์ที่ 6 การขยายความร่วมมือเพื่อการพัฒนา

ยุทธศาสตร์ที่ 7 การส่งเสริมความร่วมมือภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคมในการดำเนินงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนา

3.1.3 การสนับสนุนมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงในการดำเนินโครงการตามความร่วมมือไตรภาคีด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน

นอกจากกระทรวงการต่างประเทศจะดำเนินงานความร่วมมือไตรภาคีกับประเทศต่างๆ ตามรายละเอียดข้างต้นแล้ว กระทรวงการต่างประเทศยังให้การสนับสนุนด้านงบประมาณ แก่มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ในพระบรมราชูปถัมภ์ในการดำเนินงานโครงการศูนย์การเรียนรู้และเผยแพร่การพัฒนาทางเลือกที่ยั่งยืน (Center for Social Entrepreneurship - CSE) เพื่อเผยแพร่ปรัชญา และแนวทางการพัฒนาตามหลักเศรษฐกิจพอเพียงของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว โดยมีระยะเวลาดำเนินการ 5 ปี ตั้งแต่ปีงบประมาณ 2551 – 2555 งบประมาณประมาณจำนวน 91,576,500 บาท

การให้การสนับสนุนมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงในการดำเนินโครงการพัฒนาอย่างยั่งยืนในต่างประเทศ นอกจากจะเป็นการเผยแพร่พระราชกรณียกิจของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในด้านการพัฒนาให้เป็นที่ประจักษ์แล้ว นั้น ยังสอดคล้องกับกรอบยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อพัฒนาระหว่างประเทศในสาขาที่ประเทศไทยมีความพร้อม และเป็นที่ยอมรับในแนวทางปฏิบัติที่ดี (Best Practices) และเสริมสร้างองค์ความรู้ให้กับประเทศผู้รับให้สามารถจัดการความรู้

¹² สำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ. กระทรวงการต่างประเทศ. ยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อพัฒนาระหว่างประเทศของไทย 2550-2554 หน้า 27

(Knowledge Management) ได้อย่างมีประสิทธิภาพ อันนำไปสู่ความยั่งยืน และเป็นกลไกสำคัญในการส่งเสริมนโยบายด้านการต่างประเทศ และเป็นไปตามยุทธศาสตร์ที่ 1 – 7 ของยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของไทย 2550 – 2554 โดยมีรายละเอียดการอนุมัติงบประมาณสนับสนุน¹³ ดังนี้

โครงการ	งบประมาณปี 2551 (บาท)	งบประมาณปี 2552 (บาท)	งบประมาณปี 2553 (บาท)
	15,021,265	16,455,847	17,289,012
- โครงการหลักสูตรการพัฒนาบุคลากรจากอนุภูมิภาคลุ่มน้ำโขง (GMS) ว่าด้วยการป้องกันโรคมาลาเรีย วัณโรค และ HIV/AIDs	1,691,360	1,149,940	1,376,863
- โครงการธนาคารและคาราคุล (A4 Sheep Bank Project) จังหวัด Balkh อัฟกานิสถาน	2,257,631	1,641,304	3,571,764
- โครงการศึกษาแนวทางการเลี้ยงและการปรับปรุงพันธุ์แพะเพื่อส่งเสริมการเลี้ยงอย่างเป็นอาชีพ จังหวัด Aceh อินโดนีเซีย	1,502,687	-	
- โครงการพัฒนาทางเลือกที่ยั่งยืน จังหวัด Aceh อินโดนีเซีย	9,569,587	11,416,313	7,450,485
- โครงการเผยแพร่การพัฒนาทางเลือกที่ยั่งยืนในระดับนานาชาติ	-	4,889,900	4,889,900

ตารางที่ 1 งบประมาณที่กระทรวงต่างประเทศให้การสนับสนุนมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงในปีงบประมาณ 2551-2553

¹³ สำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ. เอกสารสรุปความร่วมมือกับมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง.

3.2 ศักยภาพของความร่วมมือกับสหประชาชาติด้านการพัฒนา

โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (United Nations Development Programme - UNDP) เป็นหน่วยงานสหประชาชาติมีภารกิจหลักในการสนับสนุนและผลักดันเพื่อให้มีการเปลี่ยนแปลงที่ดี ยกระดับและเชื่อมโยงประเทศต่าง ๆ สู่เครือข่ายการเสริมสร้าง และแลกเปลี่ยนการเรียนรู้ การถ่ายทอดประสบการณ์ และสนับสนุนทรัพยากรในการพัฒนาซึ่งกันและกัน เพื่อสร้างชีวิตความเป็นอยู่ที่ดีขึ้น UNDP เป็นองค์กรที่มีส่วนสำคัญอย่างยิ่งในการระดมทรัพยากร และผลักดันความร่วมมือของนานาประเทศในการส่งเสริมประเทศกำลังพัฒนาและประเทศยากจนที่มีความจำเป็นในการรับความช่วยเหลือเป็นพิเศษในการบรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (Millennium Development Goals - MDGs) ภายในปี 2558

ในประเทศไทย UNDP เป็นส่วนหนึ่งของทีมงานองค์การสหประชาชาติประจำประเทศไทยร่วมมือกับหน่วยงานภาครัฐ ประชาสังคม และสถาบันการศึกษาในการพัฒนาองค์ความรู้ มีการแลกเปลี่ยนประสบการณ์และความชำนาญพิเศษในกระบวนการพัฒนาอย่างยั่งยืน

ในฐานะที่เป็นองค์กรของสหประชาชาติ UNDP เปรียบเสมือนประตูสำหรับประเทศไทยสู่เวทีนานาชาติในการเรียนรู้ และใช้ประโยชน์จากผู้ชำนาญการที่มีประสบการณ์สั่งสมจากการพัฒนาทั้งในประเด็นทางนโยบายและผลสำเร็จของการดำเนินการพัฒนาในประเทศอื่น ๆ ในทางกลับกัน ประเทศไทยเป็นจุดเชื่อมโยงการพัฒนาที่สำคัญสำหรับ UNDP ในการช่วยเหลือประเทศต่าง ๆ โดยอาศัยฐานการเรียนรู้ และประสบการณ์ในการพัฒนาของไทย

ความร่วมมือระหว่าง UNDP กับไทยได้พัฒนาจากการเป็นผู้ให้กับผู้รับ เป็นหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาโดยเริ่มในปี 2547 ด้วยโครงการ Thailand – UNDP Partnership Programme (2547 - 2549) ในปัจจุบันความร่วมมือหุ้นส่วนระหว่างไทย และ UNDP ดำเนินการภายใต้กรอบความร่วมมือหุ้นส่วน (UN Partnership Framework - UNPAF)¹⁴ ในวงจร 5 ปี (2550 - 2554) โดยเน้นความร่วมมือในด้านต่าง ๆ ดังนี้

- การเข้าถึงบริการและการป้องกันทางสังคม
- การกระจายอำนาจและการบริหารจัดการระดับจังหวัด และท้องถิ่น
- การเข้าถึงการบำบัด รักษา และป้องกันการติดเชื้อ HIV / AIDs
- การจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมอย่างยั่งยืน
- ความร่วมมือหุ้นส่วนเพื่อการพัฒนาโดยสนับสนุนให้ประเทศไทยก้าวสู่

บทบาทใหม่ในการเป็นผู้ให้ความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาแก่ประเทศเพื่อนบ้าน และประเทศกำลังพัฒนาอื่น ๆ ในรูปแบบการพัฒนาความร่วมมือแบบ ใต้ – ใต้ (South – South Cooperation)

¹⁴ http://www.unicef.org/thailand/tha/overview_5953.html.

และความร่วมมือไตรภาคี (Trilateral Cooperation) ตามเป้าหมายแห่งสหประชาชาติ ข้อ 8 ที่มุ่งให้ประเทศที่พัฒนาไปไกลกว่าช่วยเหลือประเทศที่ยังพัฒนาได้ช้ากว่า

นอกจากนั้น UNDP ได้สำนึกในพระปรีชาสามารถ และพระราชกรณียกิจของ พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ในการพัฒนาคุณภาพชีวิต และความเป็นอยู่ที่ดีของพสกนิกรไทย จึงได้ทูลเกล้าฯ ถวายรางวัลความสำเร็จสูงสุดด้านการพัฒนามนุษย์ของ โครงการพัฒนาแห่งสหประชาชาติ (UNDP Human Development Lifetime Achievement Award) เมื่อวันที่ 26 พฤษภาคม 2549 และต่อมา UNDP ได้เผยแพร่รายงานการพัฒนาคอนของประเทศไทยในปี 2550 ในเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงกับการพัฒนาคอน โดยนำเสนอแนวพระราชดำริเกี่ยวกับการพัฒนาคอนของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว และการนำแนวคิดดังกล่าวไปปรับใช้กับการพัฒนาประเทศ

3.3 กรณีสึกษาโครงการของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงในอัฟกานิสถาน

การศึกษาโครงการของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงในอัฟกานิสถานเป็นการศึกษากระบวนการในการดำเนินโครงการ และประเมินโครงการเพื่อชี้ให้เห็นถึงศักยภาพของไทยในการดำเนินโครงการพัฒนาอย่างยั่งยืน สรุปภาพรวมของการศึกษา ดังนี้

3.3.1 ความเป็นมาของความร่วมมือกับรัฐบาลเบลเยียม

3.3.2 การดำเนินโครงการธนาคารแกะ (A4 Sheep Bank Project)

3.3.3 การประเมินโครงการธนาคารแกะ (A4 Sheep Bank Project)

3.3.1 ความเป็นมาของความร่วมมือกับรัฐบาลเบลเยียม

หลังจากที่ UNODC ขกย่องให้มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง เป็นหน่วยงานตัวอย่างด้านการพัฒนาอย่างยั่งยืน โดยมอบใบประกาศเกียรติคุณ เมื่อ 30 ธันวาคม 2546 แล้ว นั้น ทำให้โครงการพัฒนา คอยตุ่งภายใต้การดำเนินงานของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง ได้รับความสนใจจากนานาประเทศมากยิ่งขึ้น

เมื่อรัฐบาลอังกฤษ จัดการประชุมเพื่อแก้ไขปัญหาเสียดคของอัฟกานิสถาน จึงได้เชิญ ม.ร.ว.ดิศนัดดา ดิศกุล ไปร่วมแบ่งปันประสบการณ์และมีการเดินทางมาดูงานอย่างต่อเนื่องจาก ผู้แทนฝ่ายรัฐบาล ผู้นำและประชาชนท้องถิ่น และหน่วยงานด้านการพัฒนา ในปี 2548 เจ้าหญิงแอสทริดแห่งเบลเยียม ได้รับการฟังการบรรยายสรุปเกี่ยวกับโครงการพัฒนา คอยตุ่ง จนนำไปสู่การให้การสนับสนุนโครงการพัฒนาทางเลือกสำหรับประเทศอัฟกานิสถานโดยรัฐบาลเบลเยียม โดยมีมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงเป็นผู้ดำเนินการ และในวันที่ 4 กุมภาพันธ์ 2549 นาย Armand De Decker รัฐมนตรีด้านความร่วมมือเพื่อการพัฒนา (Minister responsible for Development Cooperation) ของเบลเยียมได้ลงนามความตกลงในการสนับสนุนเงินจำนวน 700,000 ยูโร เพื่อให้มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงดำเนินโครงการให้ความช่วยเหลือต่ออัฟกานิสถาน

หุ้นส่วน ที่เท่าเทียมกัน

ภาพที่ 1 : นาย Armand De Decker รัฐมนตรีด้านความร่วมมือเพื่อการพัฒนาของเบลเยียมลงนามความตกลงในการสนับสนุนเงิน 700,000 ยูโร แก่มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง

ในการนี้แบ่งการดำเนินการออกเป็น 3 ระยะ

➤ ระยะที่ 1 การดูงานของคณะผู้แทนจากอัฟกานิสถาน

ภาพที่ 2 : นาย Mohammed Eshan Zia รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงฟื้นฟูและพัฒนาชนบทอัฟกานิสถานและคณะดูงาน ณ โครงการคอยตุง

ภาพที่ 3 : คณะผู้แทนอัฟกันที่เข้าร่วมการประชุม IPA เยี่ยมชมการปลูกป่าที่บ้านเทอดไทย คอยตุง

นาย Mohammed Eshan Zia รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงฟื้นฟูและพัฒนาชนบท อัฟกานิสถาน ได้นำคณะซึ่งประกอบด้วย นาย Atta Mohammed Noor ผู้ว่าราชการจังหวัด Balkh เจ้าหน้าที่รัฐบาลกลางและรัฐบาลท้องถิ่น ที่ปรึกษารัฐบาล ภาคประชาสังคม นักธุรกิจและผู้นำชุมชน จำนวนรวม 18 คน เดินทางมาเยี่ยมชมการดำเนินการของโครงการพัฒนาคอยตุง ระหว่างวันที่ 21-28 กุมภาพันธ์ 2549 และเข้าร่วมการประชุม International Panel for Afghanistan on Sustainable Alternative Livelihood Development (IPA) ระหว่างวันที่ 26 กุมภาพันธ์ – 4 มีนาคม 2549¹⁵

การประชุม จัดขึ้นเพื่อระดมความคิดเห็นจากทุกภาคส่วน โดยมีผู้เข้าร่วมการประชุมหลายฝ่าย กล่าวคือ คณะผู้แทนจากอัฟกานิสถานในฐานะคนในพื้นที่ มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงในฐานะที่ประสบความสำเร็จในโครงการพัฒนาคอยตุง ผู้แทน NGO นักวิชาการ และผู้แทนองค์กรระหว่างประเทศและสถาบันการเงินระหว่างประเทศ เพื่อระบุ (identify) โครงการที่มีศักยภาพและดูทางที่จะสามารถดำเนินการในจังหวัด Balkh ได้

¹⁵ Mae Fah Luang Foundation. *Report to the Government of Belgium*: Bangkok; March 2006. pp 4-10

ภาพที่ 4 : ม.ร.ว. คชินัดดา คิษฐกุล ร่วมหารือกับคณะจากอัฟกานิสถานในการประชุม IPA ที่ดอยตุง

ภาพที่ 5 : บรรยากาศของการหารือและแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในการประชุม IPA ที่ดอยตุง

ในการนี้ นายกันตธีร์ ศุภมงคล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ นาย Antonio Mario Costa, รองเลขาธิการ สหประชาชาติและผู้อำนวยการบริหารของ UNODC นาย Jan Matthysen เอกอัครราชทูตเบลเยียมประจำประเทศไทย และนาย Mohammed Eshan Zia รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงฟื้นฟูและพัฒนาชนบทอัฟกานิสถาน ร่วมในพิธีเปิดการประชุมในวันที่ 26 กุมภาพันธ์ 2549

ภาพที่ 6 : นายกันตธีร์ ศุภมงคล รัฐมนตรีว่าการกระทรวงการต่างประเทศ เป็นประธานเปิดการประชุม IPA เมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2549

ภาพที่ 7 : นาย Antonio Mario Costa รองเลขาธิการสหประชาชาติ และผู้อำนวยการบริหารของ UNODC กล่าวถ้อยแถลงในพิธีเปิดการประชุม IPA เมื่อ 26 กุมภาพันธ์ 2549

ที่ประชุมฯ ระบุ 4 สาขาที่มีศักยภาพในการดำเนินการ ได้แก่

- 1) ปศุสัตว์
- 2) พรม
- 3) ผลไม้
- 4) ฝ้าย

➤ **ระยะที่ 2 การศึกษาความเป็นไปได้ของโครงการและการสำรวจภาคสนาม**

คณะของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง เดินทางไปอัฟกานิสถานเพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการดำเนินโครงการ

- คณะของแม่ฟ้าหลวงนำโดย ม.ร.ว.คิชนัดดา ดิศกุล เดินทางไปเก็บข้อมูล พบปะกับผู้นำรัฐบาล ผู้นำท้องถิ่น และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อศึกษาความเป็นไปได้ในการดำเนินโครงการ 2 ครั้ง ระหว่างวันที่ 1-20 เมษายน 2549 และ 21 พฤษภาคม – 26 มิถุนายน 2549
- หลังจากการเดินทางไปศึกษาความเป็นไปได้ (feasibility studies) และจัดลำดับความสำคัญของความต้องการของชุมชนในครั้งแรก มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงก็ตระหนักและเห็นได้ชัดว่าโครงการด้านการพัฒนาปศุสัตว์เป็นโครงการที่สมควรจะดำเนินการได้ทันทีและจะเป็นประโยชน์สูงสุด เนื่องจากปศุสัตว์เคยเป็นแหล่งรายได้สำคัญของอัฟกานิสถานก่อนที่จะประสบภาวะสงครามและภัยแล้งจากธรรมชาติ นอกจากนี้จำเป็นต้องมีการพัฒนาชลประทานเพื่อให้ชุมชนมีแหล่งน้ำเพื่อทำการเกษตรและเลี้ยงสัตว์
- ในการเดินทางไปอัฟกานิสถานในครั้งที่ 2 คณะของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง จึงมุ่งหาข้อมูลและพบปะกับทุกภาคส่วน โดยรับฟังและเรียนรู้จากผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับ ปศุสัตว์และปศุสัตว์หรือกับกระทรวงฟื้นฟูและพัฒนาชนบทอัฟกานิสถานและสำนักงานผู้ว่าราชการจังหวัด Balkh เพื่อนำมาวางแผนงานดำเนิน “โครงการพัฒนาปศุสัตว์และวิสาหกิจชนบทเมือง Balkh”¹⁶

➤ **ระยะที่ 3 การตัดสินใจดำเนินโครงการธนาคารแกะ (A4 sheep Bank Project)**

มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงหารืออย่างใกล้ชิดกับผู้ที่มีส่วนได้ส่วนเสียในทุกระดับ (Afghan stakeholders at all levels) และได้เริ่มวางโครงการ Integrated Karakul Sheep Development Program หรือเป็นที่รู้จักกันในนามโครงการธนาคารแกะ (A4 sheep Bank Project) เนื่องจากเป็นโครงการที่ริเริ่มโดยคนอัฟกัน ดำเนินงานโดยชาวอัฟกัน เพื่อชาวอัฟกัน และด้วยการสนับสนุนจากรัฐบาลอัฟกานิสถาน (An Afghan project initiated by Governor Atta, implemented by Afghans, for Afghans, with the support of the Afghan Government) โดยมีมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงเป็นผู้วางแผนการดำเนินโครงการและให้ความช่วยเหลือทางด้านเทคนิค

¹⁶ Mae Fah Luang Foundation. *Report on the Second Reality-Check Visit to Afghanistan*. Bangkok: August 2006. pp 16

การที่เริ่มต้นจากการตั้งธนาคารแกะ เนื่องจากแกะเป็นสัตว์เศรษฐกิจที่สำคัญของอัฟกานิสถานมาเป็นเวลาช้านาน โดยเฉพาะแกะพันธุ์ Karakul ซึ่งมีราคาสูง นอกจากนั้น ยังมีศักยภาพในการสร้างมูลค่าเพิ่มจากผลิตภัณฑ์จากแกะ เช่น พรม ขนแกะ หนังแกะ และด้ายที่ปั่นจากขนแกะ เพื่อเป็นการสร้างอาชีพทางเลือกให้กับชาวอัฟกันเพื่อบรรเทาความยากจนและทดแทนการปลูกฝิ่น

ในการนี้ นาย Mohammed Eshan Zia รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงฟื้นฟูและพัฒนาชนบทอัฟกานิสถาน และนาย Atta Mohammed Noor ผู้ว่าราชการจังหวัด Balkh ร่วมกันเป็นประธานเปิดโครงการธนาคารแกะเมื่อวันที่ 11 พฤศจิกายน 2549

A4 Sheep Bank Inauguration Day

Presided by H.E. Ehsan Zia and Governor Mohammad Atta Noor
November 11, 2006

ภาพที่ 8 : นาย Mohammed Eshan Zia รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงฟื้นฟูและพัฒนาชนบทอัฟกานิสถาน และนาย Atta Mohammed Noor ผู้ว่าราชการจังหวัด Balkh ร่วมกันเป็นประธานเปิดโครงการธนาคารแกะ

3.3.2 การดำเนินโครงการธนาคารแกะ (A4 sheep Bank Project)

ในเบื้องต้น โครงการมุ่งเน้นการดูแลสุขภาพของแกะและเพิ่มจำนวนแกะด้วยการให้บริการด้านสัตวบาลในลักษณะการลงทะเบียน โดยเจ้าของแกะที่ลงทะเบียนเข้าร่วมโครงการต้องจ่ายค่าบริการดังกล่าวด้วยแกะ ซึ่งโครงการจะนำไปปล่อยกู้ให้ผู้ยากไร้คนอื่นๆ กู้ยืมเพื่อนำไปเลี้ยงและขยายพันธุ์ต่อ อันเป็นการสร้างอาชีพและรายได้อย่างต่อเนื่อง

นอกจากนี้ โครงการยังมีแนวคิดที่จะสร้างมูลค่าเพิ่มจากผลิตภัณฑ์แกะ เพื่อสร้างงานให้กับคนในพื้นที่ต่อไปอีกด้วย

➤ วัตถุประสงค์ของโครงการ

- ทำให้แกะของชาวฮัฟกันที่เข้าร่วมโครงการมีสุขภาพดีขึ้น มีอัตราการเกิดสูงขึ้น อัตราการตายลดลง โดยแกะจะให้ผลผลิตมูลค่าเพิ่ม ซึ่งสามารถนำมาประกอบธุรกิจได้ ซึ่งทำให้ชาวบ้านมีงานทำส่งผลกระทบต่อรายได้ที่ยั่งยืน

- เพื่อให้ความช่วยเหลือแก่ครอบครัวฮัฟกันยากจนอื่นๆ ด้วยการปล่อยลูกแกะที่ได้รับจากเจ้าของแกะที่เข้าร่วมโครงการ ทั้งนี้ จะเป็นการสร้างรายได้และสร้างภูมิคุ้มกันทางเศรษฐกิจให้แก่ชุมชนท้องถิ่นเหล่านั้น มิให้ไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการก่อการร้ายหรือไปปลูกพืชเสพติด

➤ แนวทางการดำเนินโครงการธนาคารแกะ

สถานการณ์ขณะที่เริ่มโครงการนั้นประชากรแกะมีอัตราการตายสูง เนื่องจากขาดการดูแลอย่างถูกต้อง ทั้งจากปัญหารักแค้นและขาดวัคซีน ผู้ที่ลักขโมยนอกประเทศจากภัยสงครามเมื่อกลับมาที่ไม่มีปศุสัตว์เป็นของตนเอง อยู่ในสภาวะยากไร้ การดำเนินการเบื้องต้นในลักษณะ “quick hit” ดังนี้

1) การลงทะเบียนเจ้าของแกะ

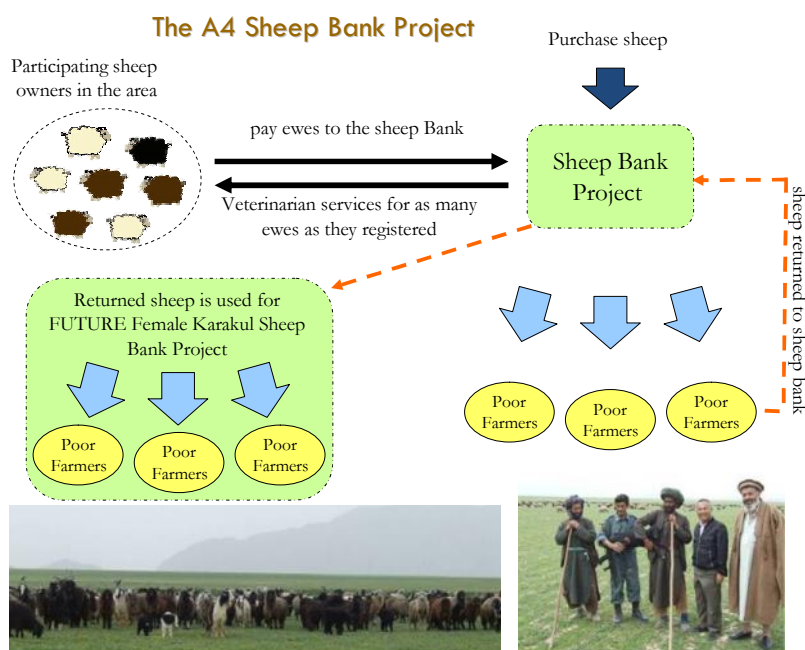
เจ้าของแกะที่ลงทะเบียนกับโครงการจะได้รับการบริการด้านสัตวบาลฟรีจากสัตวแพทย์ของโครงการ โดยการฉีดวัคซีนเพื่อป้องกันและลดอัตราการตายของแกะ และให้คำแนะนำอื่นๆ ที่เป็นประโยชน์ต่อการดูแลให้แกะมีสุขภาพสมบูรณ์ หลังจาก 1 ปี เจ้าของแกะจะต้องมอบลูกแกะตัวเมียจำนวน 10% ของลูกแกะตัวเมียที่เกิดขึ้นในแต่ละปีให้กับธนาคาร

2) การให้กู้ยืมแกะกับคนยากจน

- ธนาคารจะนำลูกแกะตัวเมียที่ได้รับจากสมาชิกเป็นค่าบริการด้านสัตวบาลนั้นไปให้ชาวบ้านที่ยากจนเช่า โดยผู้นำหมู่บ้านร่วมกับเจ้าของแกะ และผู้แทนชาวบ้านจะพิจารณาตรวจสอบว่าชาวบ้านที่มาขิมนั้นเป็นผู้ที่ยากจนจริงเพื่อได้รับสิทธินี้ โดยมีเกณฑ์การคัดเลือกผู้ยากไร้ ดังนี้

- (1) มีความยากจนสูงเมื่อเปรียบเทียบกับคนส่วนใหญ่ในชุมชนเดียวกัน
- (2) มีพื้นที่พอเพียงต่อการปลูกพืชอาหารเลี้ยงแกะ
- (3) สามารถจัดหาหญ้าได้ตลอดทั้งปี
- (4) มีประสบการณ์เลี้ยงแกะมาก่อน
- (5) มีความสนใจและกระตือรือร้น
- (6) มีสมาชิกในครอบครัวที่พอต่อการเลี้ยงสัตว์

- เพื่อป้องกันไม่ให้ชาวบ้านนำแกะที่ได้ยืมมาไปขายและเอาเงินไปใช้สอยทั้งหมด ทุกฝ่ายจึงได้ตกลงที่จะให้มีการจัดกลุ่มกันเพื่อร่วมค้ำประกันการกู้ยืมแกะ (Joint Liability Credit Group - JLG) โดยสมาชิกที่อยู่ในกลุ่มมีหน้าที่รับผิดชอบต่อทุกสิ่งที่เกิดขึ้นภายในแต่ละกลุ่ม โดยแต่ละ JLG ประกอบด้วย 13-23 ครอบครัว แต่ละครัวเรือนจะได้รับแกะ Karakul ตัวเมีย 9 ตัว และแพะ 1 ตัว แต่ละกลุ่ม JLG จะได้รับแกะ Karakul ตัวผู้ 1 ตัวต่อแกะ Karakul ตัวเมียทุก 40 ตัว เพื่อเพาะพันธุ์แกะ
- หลังจาก 5 ปี สมาชิกแต่ละครัวเรือนจะต้องจ่ายเงินให้ธนาคาร เป็นแกะตัวเมียอายุ 1 ปี จำนวน 11 ตัว และแพะตัวเมียอายุ 1 ปี จำนวน 1 ตัว หลังจากนั้นแกะที่เหลือจะถูกแบ่งระหว่างสมาชิก JLG โดยไม่รู้มาก่อนว่าใครจะได้รับแกะตัวไหน ด้วยวิธีนี้จะทำให้ทุกคนร่วมกันดูแลแกะให้มีสุขภาพดี

ตารางแผนภูมิที่ 1 : แผนภูมิโครงการธนาคารแกะ

➤ โครงการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์

1) ส่งเสริมความรู้และเทคนิคในการปรับปรุงวิธีตัดขนแกะ

ในปี 2550 มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงได้ใช้งบประมาณที่ได้รับจากกระทรวงการต่างประเทศจัดซื้อเครื่องตัดขนแกะไฟฟ้าเคลื่อนที่จากออสเตรเลีย และให้ทุนแก่ชาวอัฟกันเพื่อไปศึกษาการเลี้ยงแกะที่ประเทศออสเตรเลียเป็นระยะเวลา 3 เดือน เพื่อเรียนรู้ด้านการเลี้ยงดู การรักษา เบื้องต้น การตัดขนแกะ การผสมเทียม การทำคลอด เป็นต้น หลังจากนั้นก็ให้กลับมาฝึกสอนการใช้เครื่องตัดขนแกะไฟฟ้าเพื่อตัดขนแกะในโครงการ ซึ่งพบว่าสามารถตัดขนแกะได้ปริมาณเพิ่มขึ้น

ขนแกะที่ตัดไม่ขาดยุ่ย ทำให้ปั่นด้ายง่าย และไม่ก่อให้เกิดแผลลึกลงกับแกะซึ่งช่วยลดอัตราการติดเชื้อที่ผิวหนังได้อีกด้วย อีกทั้งยังสามารถตัดได้รวดเร็วกว่าการตัดด้วยมือถึง 5 เท่า

2) โครงการปั่นด้าย (Yarn Spinning Project)

โครงการปั่นด้ายเป็นหนึ่งในกระบวนการแปรรูปผลผลิตจากแกะ เพื่อส่งเสริมครอบครัวผู้เลี้ยงแกะให้มีรายได้เพิ่มจากการแปรรูปผลผลิตจากแกะของตนเอง โดยมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงจัดหาเครื่องมือในการปั่นด้ายที่มีประสิทธิภาพมากกว่าเดิม และสนับสนุนให้จัดตั้งสหกรณ์กลุ่มสตรีผู้ปั่นด้าย อบรมหลักการดำเนินการของสหกรณ์เพื่อเสริมสร้างความสามารถในการต่อรองระหว่างกลุ่มผู้ปั่นด้ายกับผู้รับซื้อ จากการทดลองในช่วงแรก พบว่าเครื่องปั่นด้าย Medleri Charkha ที่นำมาใช้นั้นสามารถเพิ่มปริมาณการปั่นด้ายได้ถึงเกือบสามเท่าตัว คือ จาก 350 กรัม / ชั่วโมง เป็น 920 กรัม / ชั่วโมง

3) ปรับปรุงเทคนิคการฟอกหนังแกะให้มีคุณภาพดีและได้มาตรฐานเพื่อการส่งออก

มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงกำลังศึกษาถึงความเป็นไปได้ในการตั้งโรงงานฟอกหนังแกะในจังหวัด Balkh โดยทีมงานเดินทางไปเก็บข้อมูลตามสถานที่ต่าง ๆ เช่น โรงเก็บหนังสัตว์แปรรูป สมาคมแกะคาราคูลแห่งอัฟกานิสถาน และตลาดประมูลสัตว์ จากการศึกษาดูงานพบว่ากระบวนการส่งออกหนังแกะคาราคูลจัดทำโดยผ่านสมาคมแกะคาราคูลแห่งอัฟกานิสถานทั้งหมด ส่วนกรรมวิธีแปรรูปเน้นเพียงการเก็บรักษาหนังแกะไม่ให้ขึ้นราหรือเสียหาย ด้วยการนำไปตากแดด และฟอกด้วยเกลือ ยังไม่มีการนำมาฟอกหนังตามกรรมวิธีสากลแต่อย่างใด

ดังนั้น หากมีการจัดตั้งโรงงานฟอกหนังด้วยกรรมวิธีสากลก็จะสามารถทำให้หนังแกะมีคุณภาพดี และได้มาตรฐานเพื่อการส่งออก เป็นการเพิ่มรายได้อีกทางหนึ่ง

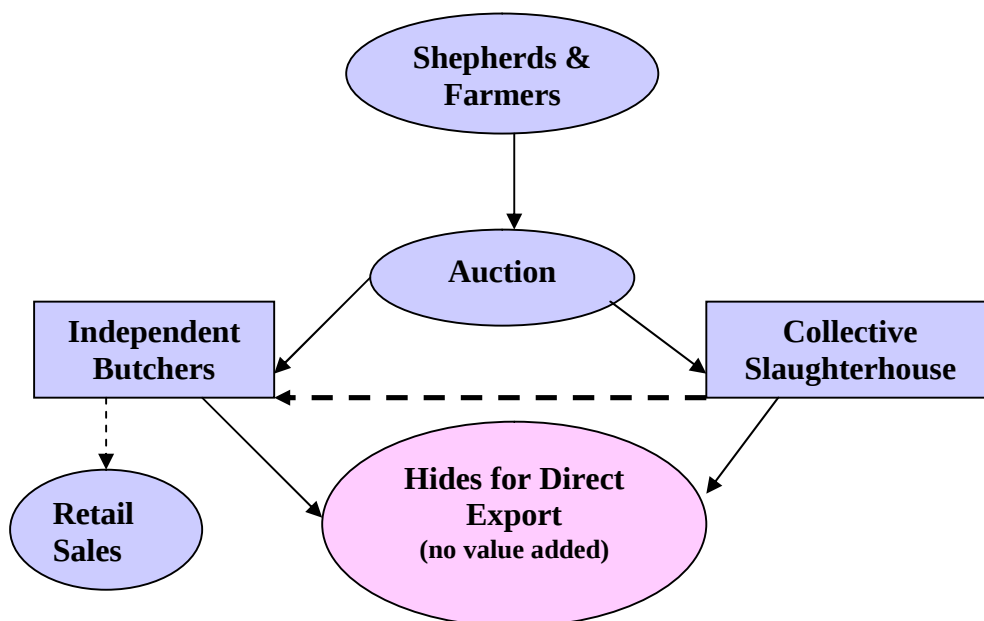
ภาพที่ 9 : การตัดขนแกะด้วยมีด

Traditional shearing technique by steel blades or scissors

ภาพที่ 10 : การตากหนังแกะให้แห้งโดยวิธีธรรมชาติ

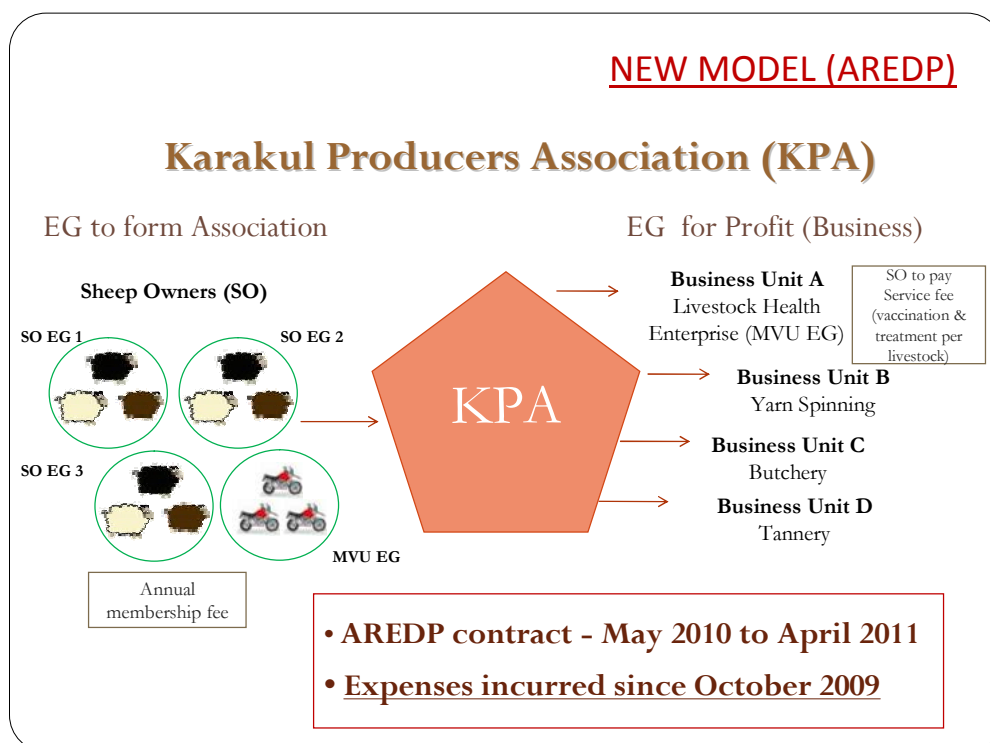
Existing Sheep By-products Supply Chain

ตารางแผนภูมิที่ 2 : แผนภูมิวงจรผลิตภัณฑ์จากแกะในปัจจุบัน

➤ แผนการดำเนินงานในอนาคต

มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงเล็งเห็นถึงความสำคัญของการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง เพื่อผลสำเร็จของโครงการอย่างยั่งยืน โดยมุ่งเน้นที่การบริหารจัดการอย่างมีประสิทธิภาพ ร่วมกับชาวอัฟกัน ในการนี้ รัฐบาลอัฟกานิสถานก็ตระหนักดีถึงความสำเร็จของ โครงการและยินดีที่จะดำเนินโครงการต่อแม้จะประสบความชะงักงันจากการให้ความช่วยเหลือจากรัฐบาลเบลเยียม โดยนำเงินช่วยเหลือจากต่างประเทศมาสนับสนุน โครงการนี้ต่อไปตั้งแต่ปี 2550 โดยโครงการ National Area Base Development Programme (NABDP) ของกระทรวงฟื้นฟูและพัฒนาชนบท ได้ให้การสนับสนุนงบประมาณโครงการธนาคารแกะ ตั้งแต่เดือนกันยายน 2550 – 2552 รวมเป็นเงิน 415,889 ดอลลาร์สหรัฐ และในขณะนี้ โครงการกำลังอยู่ในระหว่างการโอนเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของโครงการ Afghan Rural Enterprise Development Programme (AREDP) ซึ่งจะช่วยให้บทบาทของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงเป็นที่ปรึกษา โดยรูปแบบธนาคารแกะจะปรับเปลี่ยนเป็นการจัดตั้งสมาคม (Association) ของเจ้าของแกะ ผู้ได้รับการกู้ยืมแกะ และทีมออกหน่วยสัตวบาลเคลื่อนที่ ในรูปแบบใหม่นี้ มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงจะช่วยสมาชิกในการพัฒนาธุรกิจที่ยั่งยืน ซึ่งรวมถึงการให้บริการด้านสัตวบาล และการพัฒนาธุรกิจมูลค่าเพิ่มจากแกะ

ตารางแผนภูมิที่ 3 : แผนภูมิโครงการธนาคารแกะภายใต้การดำเนินโครงการของกระทรวงฟื้นฟูชนบท
ในอนาคต

หลังจากที่สมาคมจัดตั้ง และสามารถสร้างรายได้แล้ว มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงก็จะสามารถทยอยออกมา ในขณะที่ทางรัฐบาลอัฟกานิสถานจะเข้ามาดูแลผ่าน AREDP ในการให้บริการด้านการพัฒนาธุรกิจ และการเข้าถึงแหล่งเงินทุนขนาดเล็ก (Microfinance) เพื่อเริ่มต้นธุรกิจมูลค่าเพิ่มต่าง ๆ เช่น การปั่นด้ายขนแกะ และธุรกิจหนังแกะ อันจะส่งเสริมความยั่งยืนในระยะยาวของสมาคม

3.3.3 การประเมินโครงการธนาคารแกะ

ในการประเมินโครงการธนาคารแกะนี้ ผู้ศึกษาจะใช้ทฤษฎี CIPP และตัวชี้วัดตามที่กล่าวไว้ในข้อ 2.2 ดังนี้

➤ การประเมินด้านบริบทและสถานะแวดล้อม (Context Evaluation)

การดำเนินการก่อนจะมาเป็นโครงการพัฒนาปศุสัตว์และวิสาหกิจชนบทเมือง Balkh และนำไปสู่โครงการธนาคารแกะของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงนี้เป็นการศึกษาความต้องการและความจำเป็นของชาวบ้านในพื้นที่ ทั้งการเดินทางมาเยี่ยมชมโครงการพัฒนาของคณะจากอัฟกานิสถาน การเดินทางไปอัฟกานิสถานของคณะจากมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง และการจัดการระดมสมองแลกเปลี่ยนความคิดเห็นจากทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้องทั้งในระดับรัฐบาลกลาง รัฐบาลท้องถิ่น ผู้นำชุมชนและชาวบ้าน เป็นการวางรากฐานที่สำคัญของโครงการที่สนองตอบความต้องการและแก้ไขปัญหาที่มีอยู่ ซึ่งนับเป็นจุดเด่นของการดำเนินการตามแนวพระราชดำริในการพัฒนาจากฐานรากด้วยการสร้างความมั่นคงทางเศรษฐกิจในระดับครอบครัวให้เข้มแข็งพออยู่พอกิน สามารถพึ่งตนเองได้ในระดับหนึ่งก่อนแล้วจึงเพิ่มระดับการพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอนเป็นแนวทางการพัฒนาที่ไม่เสี่ยงต่อการเกิดวิกฤตล้มละลายทั้งระบบ

❖ สถานะแวดล้อมก่อนมีโครงการ (ปัญหาวิกฤต)

ปศุสัตว์มีความอ่อนแอ อัตราการตายสูง อันเป็นผลมาจากการขาดแหล่งน้ำและประสบภัยจากสถานะสงครามและภัยแล้งจากธรรมชาติ ชาวบ้านมีความยากจน ไม่มีปศุสัตว์อยู่ในครอบครอง

❖ ความจำเป็นหรือความต้องการขณะนั้น และอนาคตความต้องการพัฒนาสุขอนามัยของปศุสัตว์ การฉีดวัคซีนป้องกันอัตราการตายและเพิ่มปริมาณของปศุสัตว์อันนำมาซึ่งรายได้ที่เพิ่มขึ้น ตลอดจนการบริหารจัดการรวมกลุ่มสร้างความเข้มแข็งและอำนาจในการต่อรองพัฒนาไปสู่การจัดตั้งสมาคมผู้ผลิต Karakul อันเป็นประโยชน์ในระยะยาวและสร้างความยั่งยืนทางด้านเศรษฐกิจสังคมต่อไป

❖ ความเข้าใจร่วมกันของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องกับโครงการ การที่ให้ทุกภาคส่วนร่วมกันพิจารณาริเริ่มโครงการนับเป็นการสร้างความเข้าใจร่วมกันเป็นอย่างดี ทุกคนมีความรู้สึกว่าเป็นโครงการที่ริเริ่มโดยชาวอัฟกัน ดำเนินการโดยชาวอัฟกัน เพื่อประโยชน์

ของชาวอัฟกัน โดยได้รับการสนับสนุนจากรัฐบาลอัฟกานิสถาน

นอกจากนั้น ในทุกระบวนการมีการตัดสินใจร่วมกัน มีการหารืออย่างใกล้ชิด ทำให้เกิดความเข้าใจในขั้นตอนและวิธีการดำเนินโครงการเป็นอย่างดี

➤ การประเมินปัจจัยเบื้องต้นหรือปัจจัยนำเข้า (Input Evaluation)

❖ ความชัดเจนของวัตถุประสงค์ของโครงการ

โครงการธนาคารแกะมีวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน คือ การเพิ่มปริมาณแกะ และลดอัตราการตายโดยการให้บริการด้านสัตวบาล และให้ชาวบ้านที่ยากไร้สามารถมีปศุสัตว์เป็นของตนเอง ดังนั้น การให้เจ้าของแกะลงทะเบียนเพื่อรับบริการด้านสัตวบาลโดยจ่ายเป็นลูกแกะ และธนาคารนำลูกแกะเหล่านั้นไปให้ชาวบ้านที่ยากจนกู้ หมุนเวียนเป็นวงรอบ ทำให้ในที่สุดชาวบ้านก็สามารถเป็นเจ้าของแกะ และแกะเหล่านั้นก็มีความสมบูรณ์จากการมีบริการสัตวบาลที่ดี

❖ ความพร้อมของทรัพยากร เช่น งบประมาณ คน วัสดุอุปกรณ์และเวลา

โครงการนี้เมื่อเริ่มต้นในปี 2549 ได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากรัฐบาลเบลเยียม จำนวน 700,000 ยูโร ต่อมา ในปี 2550 เมื่อมีการเปลี่ยนแปลงรัฐบาล และทำที่ที่ไม่แน่นอนของรัฐบาลใหม่ ทำให้งบประมาณมีความล่าช้า มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงและกระทรวงการพัฒนาชนบท แห่งประเทศอัฟกานิสถาน ร่วมกันตัดสินใจจะดำเนินการ โครงการธนาคารแกะต่อไป เนื่องจากประชาชนในพื้นที่ที่มีความต้องการ อีกทั้งการดำเนินงานของโครงการอยู่ในช่วงสำคัญที่กำลังดำเนินการให้ยืมแกะและแพะให้กับประชาชนกลุ่มเป้าหมายที่ปลูกพืชเสพติด โดยมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงฯ ได้จัดทำข้อตกลงกับกระทรวงการพัฒนาชนบทแห่งประเทศอัฟกานิสถาน ในการร่วมกันสนับสนุนงบประมาณโครงการ กล่าวคือ มูลนิธิฯ จะจัดหางบประมาณเองสนับสนุนในส่วนค่าใช้จ่ายบุคลากรของมูลนิธิฯ ที่ไปปฏิบัติงานในพื้นที่ และกระทรวงพัฒนาชนบทจะจัดหางบประมาณสนับสนุนในส่วนของค่ายา อุปกรณ์ ครุภัณฑ์ ค่าใช้จ่ายในการดำเนินงาน และค่าใช้จ่ายบุคลากรท้องถิ่น โดยใช้เงินช่วยเหลือจากต่างประเทศที่ให้กับรัฐบาลอัฟกานิสถาน ซึ่งได้รับจากประเทศผู้บริจาคในยุโรปหลายประเทศ

ดังนั้น มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงจึงติดต่อขอรับการสนับสนุนงบประมาณ ค่าใช้จ่ายในส่วนของบุคลากรของมูลนิธิฯ ที่ไปปฏิบัติงานในอัฟกานิสถานจากกระทรวงการต่างประเทศ ซึ่งในภาพรวมได้สนับสนุนการดำเนินงานของศูนย์เพื่อการเรียนรู้และถ่ายทอดการพัฒนาทางเลือกที่ยั่งยืน (Center for Social Entrepreneurship - CSE) โดยมีรายละเอียด ดังนี้

งบประมาณปี 2551	2,257,631	บาท
งบประมาณปี 2552	1,641,304	บาท
งบประมาณปี 2553	3,571,764	บาท

จากความพร้อมของงบประมาณส่งผลให้การดำเนินงานมีความต่อเนื่องในการระดมคน และวัสดุอุปกรณ์ที่จำเป็นต่อการดำเนินโครงการ

ในส่วนของระยะเวลาดำเนินการ เป็นการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่องในแต่ละปีอย่างเป็นขั้นเป็นตอน และมีโครงการจะพัฒนาจากโครงการธนาคารแกะในลักษณะต่อยอดเป็นโครงการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์อย่างครบวงจรในอนาคต

❖ ความเหมาะสมของขั้นตอนระหว่างปัญหาสาเหตุของปัญหาและกิจกรรม

การลงพื้นที่ทำให้เกิดความเข้าใจอย่างถ่องแท้ถึงปัญหาและสาเหตุของปัญหาจึงได้มีการวางแผนร่วมกันที่จะแก้ไขปัญหาย่อยอย่างเป็นขั้นตอน กิจกรรมที่ดำเนินการเป็นการแก้ปัญหาย่อยอย่างแท้จริง โดยแบ่งขั้นตอนการดำเนินการเป็น 3 ระยะ

- ระยะเก็บข้อมูล ระดมสมอง แลกเปลี่ยนความรู้
- ระยะสำรวจพื้นที่เพื่อตรวจสอบความเป็นไปได้ และวางแผนกิจกรรม
- ระยะการดำเนินโครงการและกิจกรรมที่จะทำให้โครงการบรรลุเป้าหมาย

➤ การประเมินกระบวนการ (Process Evaluation)

การประเมินระหว่างดำเนินการโครงการเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญในการวางแผนในการพัฒนา แก้ไข ปรับปรุงให้การดำเนินการช่วงต่อไปมีประสิทธิภาพมากขึ้น

❖ การตรวจสอบกิจกรรม เวลา และทรัพยากรของโครงการ

นับแต่เริ่มโครงการเมื่อพฤศจิกายน 2549 จนถึงปัจจุบัน (2553) คณะของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงได้ติดตามผลการดำเนินโครงการอย่างต่อเนื่อง และเดินทางไปตรวจสอบให้คำแนะนำอย่างใกล้ชิด นอกจากนั้น ได้มีการจัดตั้งสำนักงานส่วนแยกของมูลนิธิฯ ในการดำเนินโครงการธนาคารแกะ ซึ่งดำเนินการโดยคนท้องถิ่นที่ได้รับการฝึกอบรมเป็นอย่างดีจากมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง

จากการปฏิบัติงานและดำเนินโครงการมาระยะหนึ่ง พบว่าการที่จะให้เจ้าของแกะนำวัคซีนไปฉีดให้แกะโดยได้รับการฝึกอบรมนั้น ไม่เพียงพอ การที่จะให้โครงการมีการดำเนินการอย่างได้ผลสูงสุดจำเป็นต้องจัดตั้งหน่วยเคลื่อนที่ นำวัคซีนไปบริการให้กับเจ้าของแกะอีกทางหนึ่งด้วย สำนักงานโครงการธนาคารแกะจึงจัดตั้งหน่วยบริการเคลื่อนที่โดยใช้รถจักรยานยนต์ในการเดินทางไปให้บริการตามหมู่บ้านด้วย อย่างไรก็ตาม ระหว่างการดำเนินโครงการพบว่าด้วยปัจจัยทางด้านสถานะเศรษฐกิจและผลกระทบจากภัยแล้ง

ทำให้ผลผลิตตกต่ำ ส่งผลกระทบต่อราคาข้าวสาลี ข้าว อาหารสัตว์ ทำให้ผู้เข้าร่วมโครงการ บางรายถอนตัว เพื่อขายแกะในครอบครองไปลงทุนในธุรกิจใหม่ หรือนำเงินไปใช้หนี้ ซึ่ง การถอนตัวนี้มีได้สะท้อนถึงความไม่พอใจต่อผลลัพธ์ที่เข้าร่วมโครงการ แต่เป็นสาเหตุจากความจำเป็นในด้านอื่น กรณีเหล่านี้แสดงให้เห็นว่า แกะเป็นสินทรัพย์ที่สามารถเปลี่ยนเป็นเงินในกรณีฉุกเฉิน

❖ การยอมรับของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการ

ประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการให้การยอมรับโครงการ เป็นอย่างดี เนื่องจากเป็นโครงการที่ตอบสนองความต้องการขั้นพื้นฐาน สามารถขยายผลไปถึงกลุ่ม บุคคลที่มีความเสี่ยงในการหันไปปลูกพืชเสพติดเนื่องจากไม่มีทางเลือกอื่น การได้กู้ยืมแกะไปเป็นทุน ในการทำมาหากินจึงเป็นเสมือนทางเลือกในการประกอบอาชีพ และยังสามารถต่อ ยอดจาก ผลผลิตทันทีที่ผลิตจากแกะของตนเองอีกด้วย

ปัจจัยสำคัญอีกประการหนึ่งที่ทำให้โครงการของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงได้รับการยอมรับได้แก่ การไม่มีช่องว่างระหว่างผู้ให้กับผู้รับ บุคลากรของมูลนิธิฯ แสดงความเคารพภูมิ ปัญญาท้องถิ่น และปฏิบัติตนเยี่ยงชาวบ้าน ไม่ก่อให้เกิดความรู้สึกแตกต่าง ในการเดินทางไปลงพื้นที่ แต่ละครั้ง ม.ร.ว. ดิสนัดดา ดิศกุล และคณะจะพักค้างแรมในเต้นท์ และหารือกับผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง ทุกฝ่ายอย่างจริงจังและใส่ใจ

The MFLF Mission and local staff stayed in tents on a bank of the Shalgara River

ภาพที่ 11 : เจ้าหน้าที่ของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงพักแรมในเต็นท์ระหว่างการลงพื้นที่ในจังหวัดBalkh

MFLF staff 'listened' and 'learned' about reality in the pasture from local leaders and sheep owners in one tent (in the front). Local staff interviewed sheep owners in another (in the rear).

ภาพที่ 12 : เจ้าหน้าที่ของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงหารือกับผู้นำท้องถิ่นเพื่อรับฟังปัญหา

Local staff interviewed sheep owners.

ภาพที่ 13 : เจ้าหน้าที่ของโครงการธนาคารแกะสัมภาษณ์เจ้าของแกะ

❖ การมีส่วนร่วมของประชาชนและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการ

การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นหัวใจหลักของแนวทางการดำเนินงานของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงซึ่งสืบสานแนวทางตามแนวพระราชดำริ ด้วยเห็นว่าการดำเนินโครงการใด ๆ “คน” เป็นหัวใจของการพัฒนา ดังนั้น จึงให้ความสำคัญกับการเชื่อมโยงความสัมพันธ์ของมนุษย์กับสรรพสิ่ง (คนกับวัตถุ / คนกับคน / คนกับธรรมชาติ) อันเป็นปัจจัยสำคัญที่จะทำให้เกิดวิธีการพัฒนาสู่ความยั่งยืน

โครงการธนาคารแกะนี้ประชาชน และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องกับโครงการทั้งรัฐบาลท้องถิ่นและรัฐบาลกลางมีส่วนร่วมตั้งแต่เริ่มวางแนวทาง (concept) และโครงการนี้เป็นผลมาจากการศึกษาร่วมกันของคนในพื้นที่และมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง โดยมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงนำความเห็นและความต้องการของคนในพื้นที่มาวิเคราะห์ถึงความเป็นไปได้และจัดทำเป็นโครงการให้ตอบสนองความต้องการของคนในพื้นที่เป็นอย่างดี

นอกจากนั้น การนำบุคลากรท้องถิ่นมาเป็นผู้บริหาร โครงการ และผู้ดำเนินโครงการ เป็นการดึงการมีส่วนร่วมของประชาชน ทำให้เกิดความรู้สึกถึงความเป็นเจ้าของ

❖ ภาวะผู้นำในโครงการ

มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงเลือกนาย Ahmad Masood ซึ่งเป็นคนในท้องถิ่นทำหน้าที่เป็นผู้จัดการโครงการธนาคารแกะ โดยให้ความรู้ฝึกอบรม และให้คำปรึกษา นอกจากนั้นยังอบรมแนวทางการจัดตั้งสหกรณ์ การจัดตั้งกลุ่มชาวบ้าน ให้มีความสามารถในการดำเนินและบริหารโครงการ เพื่อให้มีขีดความสามารถที่จะพัฒนาโครงการให้มีความยั่งยืน พึ่งพาตนเองได้และมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงก็จะสามารถถอยออกมาเป็นเพียงที่ปรึกษา

➤ การประเมินผลผลิต (Product Evaluation)

เพื่อเปรียบเทียบผลผลิตที่เกิดขึ้นกับวัตถุประสงค์ของโครงการหรือเป้าหมายที่กำหนดไว้โดยวัตถุประสงค์หลักของโครงการนี้ ได้แก่

- 1) ทำให้แกะของชาวอัฟกัันที่เข้าร่วมโครงการมีสุขภาพดีขึ้น มีอัตราการเกิดสูงขึ้น อัตราการตายลดลง และผลิตกันท์มูลค่าเพิ่มจากแกะ
- 2) เพื่อให้ความช่วยเหลือชาวอัฟกัันกลุ่มยากจนด้วยการให้กู้ลูกแกะ เพื่อเป็นการสร้างรายได้ และสร้างภูมิกันทางเศรษฐกิจ มิได้ไปเกี่ยวข้องกับกระบวนการก่อการร้ายหรือไปปลูกพืชเสพติด

❖ อัตราการมีงานทำของประชาชน

การใช้ตัวชี้วัดในประเด็นอัตราการมีงานทำของประชาชนในกรณีนี้อาจแยกออกเป็น 3 ส่วน ได้แก่

- (1) ผู้ที่ทำงานในสำนักงานโครงการธนาคารแกะมีจำนวน 35 คน โดยแบ่งออกเป็น ผู้บริหารโครงการ 3 คน สัตวบาล 20 คน และเจ้าหน้าที่เทคนิคทั่วไป 12 คน
- (2) เจ้าของแกะที่ลงทะเบียนกับโครงการ ตั้งแต่เริ่มโครงการจนถึงปัจจุบันมี 287 ราย มีแกะและแพะในโครงการ 19,496 ตัว
- (3) ชาวบ้านที่ยากจนที่ได้รับความช่วยเหลือรวมทั้งสิ้น 177 ครัวเรือน กู้ยืมแกะและแพะจำนวนรวม 2,768 ตัว

นอกจากนั้น ผู้ครอบครองแกะตามข้อ 2 และ 3 ยังสามารถสร้างผลิตกันท์มูลค่าเพิ่มจากแกะ เป็นการสร้างงานภายในครัวเรือน และเพิ่มรายได้จากทางหนึ่งด้วย

❖ รายได้ของประชากรที่เข้าร่วมโครงการ

เจ้าของแกะและชาวบ้านที่เข้าร่วมโครงการมีรายได้เพิ่มขึ้น ดังนี้

- (1) เจ้าของแกะที่ลงทะเบียนกับโครงการ และได้รับการบริการทางด้านสัตวบาลพบว่า มีอัตราการตายของแกะลดลงเมื่อเทียบกับอัตราการตายของแกะที่เจ้าของมิได้เข้าร่วมโครงการ โดยในปี 2550 แกะที่มีได้ลงทะเบียน มีอัตราการตาย 15% ในขณะที่แกะที่ลงทะเบียนมีอัตราการตายเพียง 2.39% ในปี 2551 แกะที่มีได้ลงทะเบียน มีอัตราการตาย 40% ในขณะที่แกะที่ลงทะเบียนมีอัตราการตายเพียง 2.42% และในปี 2552 แกะที่มีได้ลงทะเบียนมีอัตราการตาย 25% ในขณะที่แกะที่ลงทะเบียนมีอัตราการตายเพียง 1.30%¹⁷

¹⁷ Mae Fah Luang Foundation, Balkh Livestock and Rural Enterprise Development Project (A4 Sheep Bank Project): A progress Report for the Period July-December 2009. Page 8.

จากอัตราการตายของแกะที่ต่ำลงนี้ส่งผลให้ชาวบ้านที่เข้าร่วมโครงการมีรายได้เพิ่มขึ้น โดยคำนึงถึงมูลค่าแกะและผลิตภัณฑ์ที่ได้จากแกะ เช่นการทำเส้นด้ายจากขนแกะ การทำเครื่องหนังและการทอพรม เป็นต้น

(2) ชาวบ้านที่ยากจนได้รับผลจากการกู้ยืมแกะจากธนาคารแกะ ซึ่งส่งผลให้เขาเหล่านั้นนำแกะไปเป็นต้นทุนสร้างรายได้ให้กับครอบครัว จำนวนรวม 177 ครอบครัว¹⁸ ตามรายละเอียด ดังนี้

ปี	2551	2552	2553
แกะ	1,098	159	225
แพะ	152	29	105
จำนวนครอบครัวชาวบ้าน ยากจนที่ได้รับประโยชน์	125	19	33
รวมครอบครัวชาวบ้านที่ ได้รับประโยชน์	177		

ตารางที่ 2 : รายละเอียดชาวบ้านที่ได้รับการกู้ยืมจากธนาคารแกะ

❖ ความพึงพอใจของประชาชนที่ร่วมโครงการ

โครงการธนาคารแกะดำเนินการมาตั้งแต่พฤศจิกายน 2549 ขณะนี้เป็นปีที่ 4 ของวงจร 6 ปี ได้พิสูจน์ให้เห็นถึงผลสำเร็จของโครงการตามวัตถุประสงค์ที่วางไว้ สร้างรายได้เพิ่มขึ้นให้กับเจ้าของแกะที่ลงทะเบียนเข้าร่วมโครงการจำนวน 287 รายจาก 15 อำเภอ ครอบคลุมพื้นที่ 1,000 ตารางกิโลเมตร และประชาชนผู้ยากไร้ที่กู้ยืมแกะจากโครงการจำนวน 177 ครัวเรือน

¹⁸ Mae Fah Luang Foundation, Balkh Livestock and Rural Enterprise Development Project (A4 Sheep Bank Project): A progress Report for the Period January-June 2010. Page11.

ประชาชน หน่วยงานท้องถิ่น และหน่วยงานจากรัฐบาลกลางต่างพึงพอใจกับโครงการนี้ ดังตัวอย่างหนังสือแสดงความพอใจ¹⁹ ดังนี้

(1) จดหมายจากชาวบ้านที่เข้าร่วมโครงการ

Haji Sher Mohammed, Haji Mohammed Isahq, Haji Mohammed Khan, Haji Mohammed Ayoub, นาย Mobarak Shah และนาย Wakel Abdul Qadir ชาวบ้านจากอำเภอ Dehdadi เขียนจดหมายชื่นชมการดำเนินงานของโครงการ ความตอนหนึ่งว่า พวกเขาเข้าร่วมโครงการมา 3 ปี ทำให้ความเป็นอยู่ดีขึ้นจากการพัฒนาปศุสัตว์ตามแนวทางของโครงการ ขอให้ดำเนินโครงการต่อไป และขยายโครงการไปยังหมู่บ้านอื่น ๆ ด้วย

Mae Fah Luang Foundation under Royal Patronage
Centre for Social Entrepreneurship

SORs Appreciation Letter

To the respected A4SB office,

After conveying our best compliments and regards, we wish countless successes on the way of the implementation of your development programs regarding to the betterment of the husbandry, and also we wish the sustainability and self-sufficiency of the sheep owners from the Great Allah.

Surely the every individual activity which has been done in Dehdadi district and its different villages are undeniable. Because of all of these during the last 3 years the sheep owners have been obeying any instruction or guidelines and they stood on their promises.

We the representatives of the sheep owners declare honestly with our sound minds, that after consultation with each other we decided to express our wish through a letter, that beside we want that this project should keep continuo and expand its activities within Dehdadi district , it should also spread its activities on the other districts where there are sheep raising profession, which from this gift the other districts should use too.

Also the are a huge number of the sheep owners from Dehdadi district and other districts as 8000 sheep from Gori Mahr village of Langarkhan and 40000 Sheep from Marmol district which had consecutively asked for their participation in the project and they are totally agree with the law and regulation of the project too, and they have been attended to the project due to its vet-services which could bring down the mortality from 16% to 1.3% recently.

Kind regards

Haji Sher Mohammed
Haji Mohammed Khan
Mobarak Shah

Haji Mohammed Isahq
Haji Mohammed Ayoub
Wakel Abdul Qadir

Handwritten appreciation letter in Persian/Urdu script, signed by Haji Sher Mohammed, Haji Mohammed Isahq, Haji Mohammed Khan, Haji Mohammed Ayoub, Mobarak Shah, and Wakel Abdul Qadir. The letter expresses gratitude for the development programs and requests for continued support and expansion of the project.

ภาพที่ 14 : จดหมายจากชาวบ้านที่เข้าร่วมโครงการ

¹⁹ Mae Fah Luang Foundation, *Balkh Livestock and Rural Enterprise Development Project (A4 Sheep Bank Project): A progress Report for the Period July-December 2009*. pp 46-49.

(2) จดหมายจาก Dehdadi District Governor

นาย Wali Shah นายอำเภอ Dehdadi มีหนังสือแสดงความขอบคุณสำนักงานโครงการธนาคารแกะ และมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงในการดำเนินโครงการดังกล่าวเป็นการฟื้นฟู ปศุสัตว์หลังจากที่ประสบความแร้นแค้นมาเป็นเวลากว่า 2 ทศวรรษ ทำให้คำว่า “เจ้าของแกะ” ที่เคยเป็นเพียงคำกล่าว กลับมาเป็นจริงได้อีก โดยให้ความสำคัญกับการพัฒนาปศุสัตว์ของโครงการด้วยการให้วัคซีน และนำเทคโนโลยีมาพัฒนาการดูแลแกะ

Mae Fah Luang Foundation under Royal Patronage
Centre for Social Entrepreneurship

Dehdadi District Governor Appreciation Letter

By the name of Great & Merciful Allah

To the respected A4SB office based in Mazar-i-sharif!

Let me to explain regarding the clear, worthwhile and honest activities of your respected office by few lines, as an official in charge and representative of district. Your unique and systematic performance for the development of husbandry or sheep rising and for your support from the sheep owners who had lost everything of their properties for the last few bad decades especially during the consecutive droughts, or only the name as SHEEP OWNER is remained, has given them moral and brought hope and believes on their gloomy faces, and I would like to express my endless happiness and thanks.

- Very briefly I would like to explain apart of your activities which are happening within the Dehdadi district area by the financial support of respected MFLF foundation.
- As this project is initiated by H.E.Governor and started working from 2006, and within the two consecutive droughty years and unusual coldness of last winter which could cause the unexpected mortality rate from 60% to 70%, this project could reduce the mortality to 5% on the flocks which are under its coverage.
- This project could change a number of the illiterate sons of ours to professionals, by trainings and teaching.
- The sheep owners themselves now realized the reputation of the Veterinarian Doctors, importance of Medicine, and the effectiveness of the Vaccines and going towards the agricultural economic.
- Formation of the communities, sessions of the SORs with office and with the sheep owners are all as new lesson and systematic development for the husbandry.
- Distribution of 1250 ewes as loan in 2008 for 125 indigent families and also distribution second loan in 2009 for 19 families which include 188 young and health female sheep and goats for the families who have interest in sheep raising, and these stable and clear steps have been taken one after another which represents the stable and quick development of the husbandry.

Thus the leadership of Dehdadi district once again would like to say thanks from the bottom of the hearth and I would be thankful if you could convey my wishes & my interest to the higher levels of your office for the further development of your office and to cover the other needy districts.

Kind Regards

Wali Shah Dehdadi District Governor

Islamic Republic of Afghanistan
Local Organs Independent-
administration
Balkh Province
Dehdadi District

جمهوری اسلامی افغانستان
اداره مستقل ارگانهای محلی
ولایت پنج
ولسوالی دهدادی

د افغانستان اسلامي جمهوریت
دسیمه ییزو ارگانونو خپلواکه اداره
پنج ولایت
د دهدادی ولسوالی

بسم الله الرحمن الرحيم

به دفتر محترم A4SB مقيم مزارشريف! اجازه فرمايد تا بر مناي فعاليت هاي شفاف ارزنده و صافخانه دفتر محترمانه منجبت مسؤل و هيت رسمي رهبري ولسوالي، ملي چند مسخر کارکرد، داد اجرات خلافت، و مونيک که در راستاي انتظارات محلي و حمايت دان از مشاوران ها که در ملي چندین دهه صنعتي ها به ريزه جانشيني هيت و بود عاير را از دست داده و با سرما تايم از مالداری ملي بود احوالي چند فرموده رويحه منجبت و پاش و از اموال ها و بودور ها تينيل نمودند، ايراز امتنان منجبت بي پايان عرض اراست و شکران منجبت

✓ لازم به تذکر ميدانم که گرچه از فعاليت هاي دفتر شما را که به حمايت مالي MFLF در ولسوالي دهدادی پنده و تطبيق گرديده به قسم فائده تقير و تعمير منجبت

✓ اين پروژه که در سال 2006 به ابتکار مستقيم شخصيت قابل اقتدار و دانشمند جناب والي صاحب اعزاز به کار نمود از هم جانشيني هاي دو سال پيهم و سوزني ميس از حد و بي سايه تلفات که منجبت بر 6600 الي 70% بود زير 65% قرار گرفت

✓ تعداد فرزندان بي سواد و بي تعليم را به دانشاس منجبت و با سواد تينيل و تجديت كريت گرديد

✓ مشاوران خود كتون به عزت داکتر و فائز، ضرورت انويه، موثريت و كسبين ها و رفتن به طرف اقتصاد زراعتي را درك نمودند

✓ ايجاد و تشكيل از خانواده ها، نشست هاي نشينده گان با دفتر و با مشاوران اين خود يك ميلود جديد و درس هاي جديد براي اكتشف محلي شان ميباشند

✓ توزيع 1250 ران گرساند در سال 2008 براي 125 قديول مسكيق و جانشينده مالداری به قسم قريشه و همچنان در سال چاري (2009) توزيع 188 ران گرساند و بز جوان و مسكيق سانه براي 19 قديول، يكي پشت بگير گام هاي منين و استواري بود براي استوار نگاهبانن پروسه محلي و اكتشف مروج محلي

پاشا مقام رهبري ولسوالي دهدادی از اين فعاليت هاي دفتر محترم شما از منجبت قلب يك بار ديگر ايراز تشكران نمود و آرزو منجبت که حاليق بنده را به سطوح بالاي رهبري خود وسيله شده معنون فرمايد و هكذا در عرصه اكتشف پروژه دان در ولسوالي هاي ديگر توجه صيق شما را منجبت منجبت

والی دهدادی
Wali Shah Dehdadi

ภาพที่ 15 : จดหมายจากนายอำเภอ Dehdadi

(3) จดหมายจากผู้อำนวยการกรมการเกษตร ชลประทานและปศุสัตว์

นาย Kateb Shams ผู้อำนวยการกรมการเกษตร ชลประทานและปศุสัตว์
มีหนังสือแสดงความชื่นชมที่อัตราการตายของแกะที่ร่วมในโครงการธนาคารแกะมีเปอร์เซ็นต์ต่ำ
และหวังว่าโครงการนี้จะขยายไปยังพื้นที่อื่น ๆ อีกด้วย

Mae Fah Luang Foundation under Royal Patronage
Centre for Social Entrepreneurship

Official Mortality, Abortion and Fertility Rates from MAIL

جمهوری اسلامی افغانستان
د افغانستان اسلامي جمهوریت
وزارت زراعت، آبیاری و مالداري
د کږهني، اېو لگو او مالداري وزارت
Islamic Republic of Afghanistan

To the respected A4SB office at Mazar-i-sharif!

Based on a survey which was done at the different districts Of Nahr-i-Shahi and Charbolak of Balkh province in 2007, the cold weather and the shortage of feed caused the 40 % mortality and the selling of some of the flock's sheep of the sheep owners.

Also due to the coldness of 2007 and the drought of 2008 there were 100% of abortion among the goats, 37 % of abortion among the sheep, 60% Of mortality within the baby sheep and 30% of mortality among the sheep.

The coldness and the drought of 2008 had caused the weakness for the sheep. And now at 2009 due to the physical weakness of the sheep, the fertility rate has been dropped down to 25% up to 30%.

Such a disaster has not been happened within the sheep rising or sheep owners which are under the coverage of A4SB project. In the other development plans of this A4SB we hope that this project would cover the other sheep owners too.

Regards
Kateb Shams
The director of agriculture, irrigation & Husbandry department

په دفتر محترم A4SB مدير مزار شريف!

محترما:

قراريکه از محلات مختلف ولسوالي هائي نهرشاهي و چاربولک ولايت بلخ احصائيه گيري عملي آمد در سال ۱۳۸۶ ۵۰٪ موشی و قذاران نسبت سردي بیشتر از ۳۷ درصد موشی و کسيود مواد خوراک حيواني يکسروم و قذاران نسبت و هيجان از اثر قذاران سردي سال ۱۳۸۶ و خشک سالي ۱۳۷۷ بزرها ۱۰۰٪ تا ۵۰٪ سقط جنين کرده که در گوسفندان سقطه جنين ۳۷٪ بوده و قذاران بزرها ۶۰٪ تا ۴۰٪ سقطه گوسفندان ۳۰٪ تا ۲۵٪ جنين زده شده و هکذا قذاران خشک سالي ۱۳۷۷ و در سال ۱۳۸۸ نسبت لا قري، فسيده نوزادان، يار ياريدان ۲۵٪ تا ۳۰٪ لا قري و گريده - اين جريان در مورد قذاران و مالداران که تحت پوشش موسسه A4SB نه بوده معلومات ارائه گرديد. امید در مورد انکشاف پلانهاي معي بکسر مالداران را بهتر تحت کمک و پوشش طویش قرار معيد.

با احترام
کاتب شمس
رئيس وزارت آبياري و مالداري

ภาพที่ 16 : จดหมายจากผู้อำนวยการกรมการเกษตร ชลประทาน และปศุสัตว์

บทที่ 4

ข้อสรุปและข้อเสนอแนะ

4.1 สรุปผลการศึกษา

4.1.1 หลักการดำเนินโครงการของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง

กรณีศึกษาโครงการของมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงในอัมพภาคนี้ พบว่าโครงการดังกล่าวเริ่มวางรากฐานโดยการนำข้อมูลจากทุกภาคส่วนมาประมวล ประเมิน และวิเคราะห์ เพื่อศึกษาความเป็นไปได้อย่างรอบคอบก่อนการกำหนดรูปแบบ (design) โครงการ จนได้ข้อสรุปเป็นโครงการธนาคารแกะ และมีโครงการขยายผลต่อยอดด้วยการเพิ่มมูลค่าผลิตภัณฑ์จากแกะ สะท้อนให้เห็นถึงการพัฒนาอย่างเป็นขั้นเป็นตอน (step – by – step development) โดยเน้นการพัฒนาคนให้มีความรู้ เน้นเป้าหมายกิจกรรมพัฒนาที่มุ่งประโยชน์ของส่วนรวม และให้ความสำคัญกับการพัฒนาที่สมดุล อยู่บนพื้นฐานความเชื่อที่ว่าไม่มีวิธีการแก้ไขปัญหาลำเร็จรูป หากแต่ต้องทำความเข้าใจให้รู้จริงเพื่อแก้ไขปัญหที่รากเหง้า และมุ่งพัฒนาตั้งแต่ต้น ทำให้เกิดความสำนึกในการเป็นเจ้าของ และความพร้อมที่จะดูแลชุมชนของตนอย่างจริงจังและต่อเนื่อง อันเป็นแนวทางที่มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง น้อมนำแนวพระราชดำริเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงนำมาประยุกต์ใช้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน ตามหลักการทรงงานของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ดังนี้

- การศึกษาข้อมูลอย่างเป็นระบบ เพื่อให้รู้ว่ามีทรัพยากรอะไรบ้าง ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ มีปัญหาอย่างไร เพื่อจะได้ตัดสินใจเลือกเส้นทางพัฒนาได้อย่างเหมาะสม ตามความเป็นจริง

- เน้นกระบวนการมีส่วนร่วม จากทุกฝ่ายที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความรู้สึกร่วมเป็นเจ้าของ และรับผิดชอบร่วมกัน

- การพัฒนาให้เป็นไปอย่างเป็นขั้นตอน เพื่อรักษาสมดุลในแต่ละย่างก้าวของการพัฒนา เนื่องจากการพัฒนานำมาซึ่งการเปลี่ยนแปลงและมนุษย์มีศักยภาพในการเรียนรู้และปรับตัวต่างกัน ดังนั้น จึงต้องคำนึงถึงพื้นฐาน ศักยภาพและสถานการณ์สิ่งแวดล้อมในแต่ละช่วงเวลา แล้วค่อย ๆ ต่อยอดการพัฒนาให้ก้าวหน้าบนฐานรากตามความเป็นจริงอย่างเหมาะสม เพื่อให้การพัฒนาที่มีความมั่นคง ชุมชนและสังคมมีความเข้มแข็ง

4.1.2 การดำเนินโครงการธนาคารแกะ

โครงการธนาคารแกะนี้เริ่มต้นอย่างค่อยเป็นค่อยไป ให้ความรู้และนำเทคโนโลยีสมัยใหม่เข้ามาปรับปรุงทำให้ปศุสัตว์มีความแข็งแรงขึ้น และขยายผลนำแกะที่ได้รับจากสมาชิกที่

ลงทะเบียนกับโครงการจ่ายเป็นค่าบริการทางสัตวบาลนี้ไปให้ชาวบ้านที่ยากจนกู้ในรูปแบบที่
ให้ชาวบ้านรวมกลุ่มรับผิดชอบร่วมกันภายใต้กลุ่มร่วมค้ำประกันการกู้ยืมและ (Joint Liability
Credit Group - JLG) เพื่อป้องกันไม่ให้ชาวบ้านนำและที่ขี้มามาไปขายและเอาเงินไปใช้สอย แต่ละ
JLG ประกอบด้วย 13-23 ครอบครัว จะร่วมกันดูแล และขยายพันธุ์ปศุสัตว์ที่ขี้มามา หลังจาก 5 ปี
จะต้องคืนและตามอัตราส่วนที่กำหนดไว้ และนำและที่เหลือมาแบ่งกัน วิธีนี้ทำให้ทุกครอบครัวจะ
ร่วมกันดูแลและเป็นอย่างดี

ในส่วนการต่อยอดการพัฒนา มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงได้ดำเนินการ ดังนี้

- การปรับปรุงการตัดขนและด้วยเครื่องตัดขนและไฟฟ้า จากเดิมที่ชาวบ้านใช้
มีดหรือกรรไกรในการตัดขนและทำให้ขนและมีคุณภาพดีขึ้น และสามารถตัดได้เร็วขึ้นกว่าเดิม 5
เท่า และไม่ก่อให้เกิดแผล ซึ่งช่วยลดอัตราการติดเชื้อที่ผิวหนังและอีกด้วย
- พัฒนาการปั่นด้าย ด้วยเทคโนโลยีที่ทันสมัย และมีประสิทธิภาพดีขึ้น ทำให้
สามารถเพิ่มปริมาณการปั่นด้ายได้เกือบสามเท่าตัว คือจาก 350 กรัม / ชั่วโมง เป็น 920 กรัม /
ชั่วโมง
- ปรับปรุงเทคนิคการฟอกหนังและให้มีคุณภาพดี และได้มาตรฐานเพื่อการ
ส่งออก

นอกจากนั้น การที่กระทรวงฟื้นฟูและพัฒนาชนบทของอัฟกานิสถานมีแผนที่จะรับ
โอนโครงการธนาคารและเป็นส่วนหนึ่งของโครงการ Afghan Rural Enterprise
Development Programme เป็นการแสดงให้เห็นว่า โครงการดังกล่าวสามารถยืนอยู่ได้อย่าง
มั่นคงและยั่งยืน โดยมูลนิธิแม่ฟ้าหลวงสามารถทยอยออกมาได้ในอนาคตอันใกล้ ตรงกับ
ปรัชญาในสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีที่ว่า “ช่วยให้เขาช่วยตัวเอง”

การศึกษานี้ สามารถสรุปได้ว่า มูลนิธิแม่ฟ้าหลวงสามารถนำแนวทางการพัฒนาโครงการ
คอยตุง ตามแนวพระราชดำริไปขยายผล และปรับใช้ได้ในประเทศอัฟกานิสถาน และมีศักยภาพที่
จะดำเนินโครงการในลักษณะเดียวกันนี้ เพื่อถ่ายทอดการพัฒนาอย่างยั่งยืนไปยังประเทศ
กำลังพัฒนาอื่น ๆ

4.2 ข้อเสนอแนะ

4.2.1 ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

- รัฐบาลโดยกระทรวงการต่างประเทศควรส่งเสริมศักยภาพขององค์กร
ของไทยที่มีความสามารถในการดำเนินโครงการพัฒนาอย่างยั่งยืน ในรูปแบบความร่วมมือไตรภาคี
ในกรอบสหประชาชาติผ่าน UNDP ซึ่งเป็นองค์กรหลักในการช่วยเหลือประเทศกำลังพัฒนา และ
ประเทศยากจนให้บรรลุเป้าหมายการพัฒนาแห่งสหัสวรรษ (MDGs) ภายในปี 2558

➤ เผยแพร่แนวทางการพัฒนาอย่างยั่งยืน ตามแนวทางพระราชดำริ
ในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวและสมเด็จพระศรีนครินทราบรมราชชนนีให้เป็นที่ประจักษ์และ
ยอมรับในระดับสากล

4.2.2 ข้อเสนอแนะในการดำเนินการ

➤ จัดทำบัญชีรายชื่อองค์กร / หน่วยงาน ที่มีศักยภาพในการดำเนินโครงการ
ด้านการพัฒนา และความเชี่ยวชาญเฉพาะของแต่ละองค์กร เพื่อประกอบการพิจารณาขยายความ
ร่วมมืออย่างเป็นรูปธรรมในอนาคต

➤ สนับสนุนการดำเนินงานขององค์กรที่มีศักยภาพ โดยการให้เข้ามามีส่วนร่วมกับ
ภาครัฐในการให้ความช่วยเหลือด้านการพัฒนากับประเทศอื่น ๆ

➤ จัดสรรงบประมาณเพิ่มเติมให้การดำเนินความร่วมมือไตรภาคี

บรรณานุกรม

- ดร.จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา และดร. ปรียานุช พิบูลสราวุธ. 2552. “ตามรอยพ่อชีวิตพอเพียง...สู่การพัฒนาที่ยั่งยืน.” ใน *โครงการวิจัยเศรษฐกิจพอเพียง สำนักงานทรัพย์สินส่วนพระมหากษัตริย์*. นนทบุรี: ศูนย์การพิมพ์เพชรรุ่ง.
- ผู้ช่วยศาสตราจารย์สมพิศ สุขแสน. 2545. *CIPP Model รูปแบบการประเมินผลโครงการ: เทคนิคการวางแผนและการประเมินผล*.แพร่: เอกสารประกอบการบรรยายแก่เจ้าหน้าที่สำนักงานสาธารณสุข
- แผนการบริหารราชการแผ่นดิน. 2552-2554.
- มูลนิธิแม่ฟ้าหลวง. 2551. *เส้นทางแม่ฟ้าหลวง*. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- รศ.ดร.จิรายุ อิศรางกูร ณ อยุธยา. 2553. *พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวกับการเพิ่มความสมดุลในการพัฒนา*. กรุงเทพมหานคร: ดาวฤกษ์คอมมูนิเคชั่นส์.
- สถาบันส่งเสริมและพัฒนากิจกรรมปิดทองหลังพระสืบสานแนวพระราชดำริ.
- สถาบันส่งเสริม และพัฒนากิจกรรมปิดทองหลังพระ สืบสานแนวพระราชดำริ. *มูลนิธิปิดทองหลังพระสืบสานแนวพระราชดำริ*. กรุงเทพมหานคร
- สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ. 2553. *เศรษฐกิจพอเพียง*. พิมพ์ครั้งที่ 4.
- สำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ. “การอนุมัติงบประมาณสนับสนุน”ใน *เอกสารสรุปความร่วมมือกับมูลนิธิแม่ฟ้าหลวง*.
- สำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ. 2550-2554. *ยุทธศาสตร์ความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศของไทย*, 27. กระทรวงการต่างประเทศ.
- สำนักงานความร่วมมือเพื่อการพัฒนาระหว่างประเทศ. 2550-2551. *รายงานความช่วยเหลือเพื่อการพัฒนาอย่างเป็นทางการของไทย*, 7. กระทรวงการต่างประเทศ.
- “การพัฒนาอย่างยั่งยืน.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.un.org/events/wssd/>
- “มูลนิธิปิดทองหลังพระสืบสานแนวพระราชดำริ.” [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก: <http://www.pidthong.org/index.php>
- Daniel L. Stufflebeam. 2003. *The CIPP Model for Evaluation*. Oregon.
- Mae Fah Luang Foundation. 2006. *Report to the government of Belgium*. Bangkok.
- Mae Fah Luang Foundation. 2006. *Report on the Second Reality-Check Visit to Afghanistan*. Bangkok.
- Mae Fah Luang Foundation. *Balkh Livestock and Rural Enterprise Development Project (A4 Sheep Bank Project) : A Progress Report for the period of July-December 2009*.

Mae Fah Luang Foundation. *Balkh Livestock and Rural Enterprise Development Project (A4 Sheep Bank Project) : A Progress Report for the period of January-June 2010.*

UNESCO. 1995. *Report of the World Commission on Culture and Development*, 206. Paris: UNESCO.

United Nations. 2000. *United Nations Millennium Declaration, United Nations General Assembly Resolution 55/2*: United Nations.

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ	นางศิริพร ชัยมงคล
ตำแหน่งปัจจุบัน	อัครราชทูตที่ปรึกษา คณะผู้แทนถาวรฯ ณ นครนิวยอร์ก
ประวัติการศึกษา	- รัฐศาสตรบัณฑิต (ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย - รัฐศาสตรมหาบัณฑิต (ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย - Decision Making in US Foreign Policy, Fletcher School of Law and Diplomacy, USA - Disaster Management, National Institute of Public Administration (INTAN), Malaysia - Interpreter and Translator, University of Vienna, Austria - Executive Course, Asia-Pacific Center for Security Studies, Hawaii, USA
ประวัติการรับราชการ	
2524	เจ้าหน้าที่การทูต 3 กองนโยบายและวางแผน สำนักงานปลัดกระทรวง
2526	เลขานุการ อธิบดีกรมองค์การระหว่างประเทศ
2528	เลขานุการตรี (เจ้าหน้าที่การเมือง) สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงจาการ์ตา
2532	เจ้าหน้าที่การทูต 5 (เจ้าหน้าที่ ASC, SOM) สำนักงานเลขานุการกรม กรมอาเซียน
2534	เจ้าหน้าที่การทูต 6 (เจ้าหน้าที่ ASC, SOM) สำนักงานเลขานุการกรม กรมอาเซียน
2535	เจ้าหน้าที่การทูต 6 กองสังคมและวัฒนธรรม กรมอาเซียน
2537	ลาดชิดตามคู่สมรส สถานเอกอัครราชทูต ณ กรุงเวียนนา
2541	เจ้าหน้าที่การทูต 6 สำนักงานเลขานุการกรม กรมอาเซียน
2542	ปฏิบัติหน้าที่เลขานุการกรม กรมอาเซียน
2543	เจ้าหน้าที่การทูต 6 กองการสื่อมวลชน กรมสารนิเทศ
2544	เจ้าหน้าที่การทูต 6 (ฝ่ายเอเปค) กองนโยบายเศรษฐกิจระหว่างประเทศ กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
2545	เจ้าหน้าที่การทูต 7 สำนักงานเฉพาะกิจเอเปค 2003
2547	เจ้าหน้าที่การทูต 7 กองส่งเสริมเศรษฐกิจสัมพันธ์ กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
2548	เลขานุการกรม กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ
2549	เจ้าหน้าที่การทูต 7 กองสนเทศเศรษฐกิจ กรมเศรษฐกิจระหว่างประเทศ

2550 เจ้าหน้าที่การทูต 7 สำนักงานเลขานุการกรม กรมการกงสุล
พฤษภาคม 2550-ปัจจุบัน อัครราชทูตที่ปรึกษา คณะผู้แทนถาวรฯ ณ นครนิวยอร์ก